

ZVONA

MJESEČNIK ZA
KRŠĆANSKU KULTURU

BROJ
10/567

PROSINAC 2023.

RIJEKA

GODINA IZLAŽENJA LXI.

CIJENA 1€

Sretan Božić!

Svjetski dan siromaha

Siromasi nisu broj, nego ljudi s pričom koju treba čuti

Vito Impellizzeri, s otoka Pantelleria, svećenik biskupije Mazara del Vallo

Rute migracija moraju postati rute mira

Božić u umjetnosti

Sveto i lijepo u otajstvu božićnog očitovanja



Slava na visinama Bogu, a na zemlji mir ljudima, miljenicima njegovim! (Lk 2,14)

SADRŽAJ:

| | |
|---|-------|
| Zvona zvone | |
| Prolaznost s pogledom u budućnost | 2 |
| <i>Božićna poruka riječkog nadbiskupa Mate Uzinića</i> | |
| Slava na visinama Bogu, a na zemlji mir ljudima, miljenicima njegovim! | 3 |
| <i>Svjetski dan siromaha</i> | |
| Siromasi nisu broj nego ljudi s pričom koju treba čuti | 4-5 |
| <i>Caritas</i> | |
| Za potrebite i ljude u nevolji brine 7 crkvenih ustanova | 6-7 |
| <i>Vito Impellizzeri, s otoka Pantelleria, svećenik biskupije Mazara del Vallo</i> | |
| Rute migracija moraju postati rute mira | 8-9 |
| <i>Komentar Roberte Nikšić</i> | |
| Tijelo migranta | 10 |
| <i>Dopisništvo Vatikan</i> | |
| Jaslice: promatrati, osjećati i vjerovati | 11 |
| <i>Sinodalni hod</i> | 12 |
| <i>Kolumna</i> | |
| Što Tomislav Janko Šagi-Bunić poručuje Crkvi danas? | 13 |
| <i>Božić u umjetnosti</i> | |
| Sveto i lijepo u otajstvu božićnog očitovanja | 14-15 |
| <i>Medicinski kutak</i> | |
| Aktivno i zimi | 16 |
| <i>Crtice iz Gorskog kotara</i> | |
| Kapelica Majke Božje Lurdske kraj mjesta Gornji Kutli | 17 |
| <i>Biblija</i> | |
| Vol poznaje svog vlasnika, i magarac jasle gospodareve | 18 |
| <i>Crkvena glazba</i> | |
| Adventske i božićne pjesme | 19 |
| <i>Iz povijesne riznice</i> | |
| Kršćanski korijeni današnje Rijeke | 20-21 |
| <i>Gospićko-senjska biskupija</i> | 22 |
| <i>Međunarodni dan osoba s invaliditetom</i> | |
| Osjetite Crkvu kao svoju obitelj i svoj dom | 23 |
| <i>Riječka nadbiskupija</i> | 24-25 |
| <i>Duhovni kolaž</i> | 26 |
| <i>Događanja</i> | 27 |
| Sv. Nikola zaštitnik pomoraca .. | 28 |

Zvona zvone

Prolaznost s pogledom u budućnost

Početak i kraj liturgijske godine povezani su istom temom: vječnosti i smisla. Završetak liturgijske godine s blagdanom Krista Kralja poziva nas na razmišljanje „o posljednjim stvarima“, dok nas došašće priprema ne samo za Isusovo rođenje nego i za najavljeni Kristov ponovni dolazak koji će dati smisao svemu stvorenom.

Završetak kalendarske godine i početak nove protječu pak u drugačijem ozračju. Govore o prolaznosti vremena. S pogledom u budućnost. Kraj kalendarske godine uvijek je poticaj za prisjećanje na događaje u protekloj godini kako bi u narednoj nastojali ponoviti ono što je bilo dobro i izbjegli ono loše. Krenemo li tom logikom, mogli bi i iz godine na izmaku izdvojiti najvažnije događaje za Riječku nadbiskupiju iz kojih možemo nešto naučiti za budućnost.

Riječkoj nadbiskupiji prošla je godina donijela mnogo dobrog iako je bilo i neugodnih trenutaka. Izdvojiti bi svakako trebalo onaj najbolji. Bila je to spoznaja da je i među svećenicima ove mjesne Crkve bilo onih koji su upali u zlo pedofilije, seksualnog zlostavljanja maloljetnika. Jedan je svećenik sam sve priznao, za drugoga postoji osnovana sumnja, ali za obojicu ne postoji presuda jer je nastupila zastara. Upravo zato što ti slučajevi nisu na vrijeme rješavani otvoren je golemi prostor za mnoge druge optužbe i govorkanja.

No i taj je bolni trenutak u konačnici urodio dobrim. Nadbiskup Mate Uzinić odlučan je u transparentnom obračunavanju s tim zlom. To je jedini način da takve optužbe budu ili potvrđene ili odbačene i ne ostave prostora govorkanjima i ogovaranjima. Da ne postanu nerazrješivi čvor koji godinama, čak desetljećima, drži uteg za vratom mjesne Crkve. Stoga je na svaki znak sumnje ili optužbe odlučio pokrenuti i kanonske i civilne istrage kako bi dobio konačni odgovor, jesu li optužbe istinite? Dragocjeni plod takvog pristupa stigao je upravo krajem ove godine. U slučaju jednog svećenika, na civilnom sudu odbačene su sve optužbe i sada može čista srca i bez utega nastaviti svoje svećeničko poslanje.

Ucijeloy je Katoličkoj Crkvi ova godina bila u znaku pripreme i održavanja Biskupske Sinode, „Sinode o sinodalnosti“, kako su ju nazvali. S obzirom da su najavljivane teme koje i inače polariziraju društvo, žustra se polemika otvorila i među katoličkim svećenicima i vjernicima. Temeljno pitanje oko kojeg se lome razmišljanja je:

Hoće li Crkva promijeniti svoj nauk, vječne istine o Bogu i čovjeku, ako se prilagodi znakovima vremena, promijeni način na koji te istine naviješta i kome ih naviješta. Pitanje za pravo nije novo, u povijesti Crkve prisutno je od samih početaka, kada su apostoli raspravljali treba li evanđelje naviještati poganima. Pitanje je to i za kršćane danas: možemo li i kako naviještati evanđelje onima koje držimo grešnima, nevjernima ili „poganima“ i pozvati ih da uđu u zajedništvo s Kristom? Jer Isusova radosna vijest vječnog života upućena je svim ljudima.

Iako su se o tim temama i prije i poslije Sinode vodile brojne rasprave, sama Sinoda o sinodalnosti nije donijela nikakve revoluci-

Iz godine na izmaku izdvajamo najvažnije događaje za Riječku nadbiskupiju, Crkvu i svijet iz kojih možemo nešto naučiti za budućnost.

onarne odluke za djelovanje Crkve. Ali možemo reći da se značajna promjena dogodila već u samom odvijanju Sinode u kojoj više nisu sudjelovali samo biskupi i koja je pokazala novi smjer, donijela nov način razgovora o ključnim temama suvremenog čovječanstva.

U svijetu, u prošloj je godini započeo još jedan veliki rat. Za sada ograničen na uski pojas Gaze, ali potencijalna prijetnja velikih razmjera. Pred ovom činjenicom kao da sva naša nastojanja stvaranja boljeg svijeta padaju u ponor besmisla. I sumnjam da iz toga možemo išta nova ili dobra naučiti.

Da ne ostanemo u beznađu, na kraju ipak podsjetimo i na naš jubilej, 60 godina od izlaska prvog broja mjesečnika Zvona, kojeg smo proslavili u rujnu. U godini jubileja dogodile su se i značajne promjene. Prije svega u većem broju ljudi koji sudjeluju u stvaranju mjesečnika i dva nova člana uredništva. S novom godinom nadbiskupijski mjesečnik obukao je novo odijelo, odnosno promijenio izgled i obogatio sadržaj, a dostupan je i u web izdanju. Nova Zvona, otvarajući nove teme, sa sve većim brojem novih suradnika, žele obogatiti vjernički život onih koji ih pročitaju. Promjenama tu nije kraj i vidjet ćemo koja nas iznenađenja čekaju u sljedećoj godini.

Danijel Delonga

urednik.zvona@ri-nadbiskupija.hr



Izdavač: RIJEČKA NADBISKUPIJA I GOSPIČKO SENJSKA BISKUPIJA; Urednik: Danijel Delonga;
 Pomoćnici urednika: Bruna Velčić, Marko Medved; Uprava: Ul. Ivana Pavla II. br. 1, 51000 Rijeka; tel: 385 51 581 200;
 e-adresa: zvona@ri-nadbiskupija.hr; Uredništvo: urednik.zvona@ri-nadbiskupija.hr
 Žiroračun: Nadbiskupija riječka mjesečnik Zvona, ERSTE BANKA, HR242402006150017497;
 Račun za uplate iz inozemstva: ERSTE & STEIERMAERKISCHE BANK, IBAN: HR242402006150017497;
 Godišnja pretplata: 13,27 €; Priprema i tisak: TISKARA ŠULJIĆ, Viškovo;
 Naslovnica: Franjevačko svetište u Grecciu, gdje su bile postavljene prve jaslice sv. Franje.



Slava na visinama Bogu, a na zemlji mir ljudima, miljenicima njegovim! (Lk 2,14)

U ovom našem svijetu i vremenu u kojem se među ljudima i narodima sve više opažaju netrpeljivosti i jačaju podjele, u kojem zveket oružja sve više nadjačava pjesmu neba, upravo nam najviše nedostaje mir. Ali gdje naći mir i kako ga graditi?

Drage sestre i braćo, dragi prijatelji!
Kada se one betlehemske noći otvorilo nebo da bi javilo pastirima blagovijest o rođenju Spasitelja – Krista Gospodina, silna nebeska vojska započela je svoj veličanstveni hvalospjev, koji je prepjevan u mnogim našim lijepim božićnim pjesmama: *Slava na visinama Bogu, a na zemlji mir ljudima, miljenicima njegovim!* Hodeći u susret Gospodinu o Božiću ove godine, koja je obilježena ratovima, sukobima i nemirima na više strana svijeta, ne možemo ne zamijetiti posebno onaj dio nebeske pjesme koji govori: *na zemlji mir ljudima*. Da, u ovom našem svijetu i vremenu u kojem se među ljudima i narodima sve više opažaju netrpeljivosti i jačaju podjele, u kojem zveket oružja sve više nadjačava pjesmu neba, upravo nam najviše nedostaje mir. Ali gdje naći mir i kako ga graditi?

Silna nebeska vojska koja u Betlehemu pjeva nad događajem Božjeg utjelovljenja u osobi Isusa Krista: Slava Bogu na visini, mir ljudima miljenicima njegovim, ne izražava ovim samo neku želju. Ovo je više od želje, ispovijest vjere da nam je u betlehemskom Djetetu Isusu objavljena Božja slava i naviješten mir ljudima, Božjim miljenicima. Betlehemsko Dijete je Isus, Sin Božji i Krist – Mesija. On je Božji izabranik kojega su čekali naraštaji „da obasja one što sjede u tmini i sjeni smrtnoj, da upravi noge naše na put mira“ (Lk 1,79). On je i Božji pomazanik poslan „blagovjesnikom biti siromasima, proglasiti sužnjima oslobođenje, vid slijepima, na slobodu pustiti potlačene, proglasiti godinu milosti Gospodnje“ (Lk 4,18-19). Doista, rođenjem Isusa Krista približilo se kraljevstvo nebesko. I njegovi su dobri plodovi vidljivi u njegovim riječima i djelima, kao i u riječima i djelima mnogih njegovih učenika, od početaka Crkve pa sve do danas. Ti plodovi nisu uvijek jasno vidljivi. Oni su naizgled neprimjetni, sitni jer se mir probija u svijetu malim, ali ustrajnim koracima, počevši od Kristovih, a onda i naših svakodnevnih običnih riječi i malih gesta bratstva, milosrđa i ljubavi.

Drage sestre i braćo, mir mesijanskog vremena ne može se dogoditi bez nas. Nemojmo stoga dopustiti da nas paralizira strah i osjećaj nemoći pred nečim što nas prividno nadilazi. Umjesto toga molitvom i prošnjom, sa zahvaljivanjem, uputimo po-

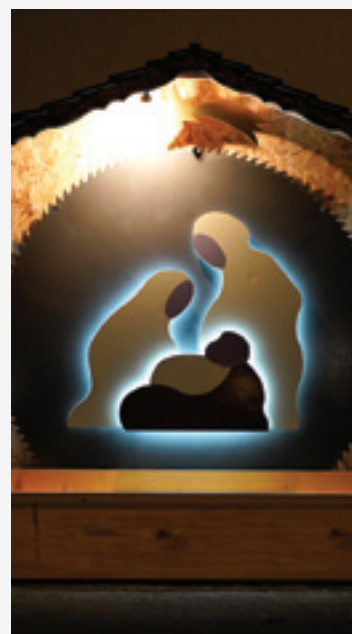
najprije svoje molitve Bogu kako bi „mir Božji koji je iznad svakog razuma“ ponajprije čuvao naša srca i naše misli u Kristu Isusu (usp. Fil 4,6-7). Tada možemo postati graditelji mira počinjući od vlastitog srca jer kao što svaki rat počinje najprije u ljudskom srcu, tako u srcu počinje i mir. Kako bismo to mogli, važno je pročistiti svoje srce i krenuti putem osobnog obraćenja, dopustivši Duhu Svetome, koji je razliven u našim srcima, da nas preobrazi i učini ljudima na sliku Kristovu. Andeoska pjesma božićne noći postat će tada stvarnost i našega života. Ostvarit će se i u nama i oko nas veliki dar mira koji nije samo odsutnost rata i sukoba nego je i punina svega dobra za kojim čezne svako ljudsko srce. Isus tu puninu dobra, koja je mir, naziva Božje kraljevstvo. Neka utjelovljenje Sina Božjega u betlehemskom Djetetu, koje je sjeme tog Božjeg kraljevstva na zemlji, i sve Isusove riječi i djela koja su nam prenesena u evanđeljima, a znak su njegove blizine i rasta, budu naša zvijezda vodilja. Tom zvijezdom vođeni moći ćemo se i mi, usred teškoća i usprkos njima – ratovima i drugim životnim nedaćama, i o ovogodišnjem Božiću pridružiti andeoskim korovima. I s nadom za mir u Isusovoj domovini, Ukrajini, kao i svim drugim mjestima gdje se ratuje, ali i drugdje, osobito u našim obiteljima i našim srcima, krenuti u Betlehem radosno pjevajući pjesmu mira: Slava Bogu na visini, mir ljudima miljenicima njegovim!

Stari crkveni pisac Origen piše: „Što zapravo tebi koristi da je Krist jednom došao u ljudskom tijelu, ako ne dođe do tvoje duše?“ Zamolimo stoga Gospodina Isusa Krista, novorođeno betlehemske Dijete, da se rodi i u našim srcima, da dođe u naše duše, u naše živote, da nas svojim Duhom Svetim, kojega nam je darovao da bismo mogli nastaviti njegovo djelo izgradnje Božjeg kraljevstva, kraljevstva mira i ljubavi, obnovi i preobrazi:

Gospodine Isuse Kriste, pomози nam da postanemo ljudi u kojima tvoja ljubav i tvoj mir postaju vidljiva stvarnost! Pomози nam da postanemo mirotvorci, širitelji tvoga mira, mira koji će najprije zavladata u nama kako bismo ga onda i drugima mogli dati!

Blagoslovljen Božić i bila vam mirom ispunjena nova 2024. godina!

Mate, nadbiskup



MOLITVA

**Gospodine Isuse
Kriste, pomози
nam da postanemo
ljudi u kojima tvoja
ljubav i tvoj mir
postaju vidljiva
stvarnost! Pomози
nam da postanemo
mirotvorci, širitelji
tvoga mira, mira koji
će najprije zavladata
u nama kako bismo
ga onda i drugima
mogli dati!**

Svjetski dan siromaha

U jednom od riječkih restorana organiziran je ručak za siromahe, kojemu su se pridružili riječki nadbiskup i organizatori. Dva dana ranije, građani koji su popili kavu i popričali s jednim od tridesetak beskućnika, pokazali su da siromasi nisu broj, nego ljudi s pričom i njihovu su priču željeli čuti.



Siromasi nisu broj, nego ljudi s pričom koju treba čuti



Pripremio: fra Siniša Pucić

„Ima toliko muškaraca i žena koji se posvećuju i dijele što imaju sa siromašnima i marginaliziranim: to su ljudi svih dobi i društvenih slojeva koji pružaju ruku i zalažu se za one koji su marginalizirani i trpe. To nisu nadljudi, već 'susjedi' koje susrećemo svaki dan i koji se u tišini skrbe za siromašne. Oni ne daju samo nešto: slušaju, razgovaraju, pokušavaju razumjeti situaciju i njezine uzroke, dati pravi savjet i prave preporuke. Pažljivi su kako prema materijalnim tako i prema duhovnim potrebama, prema cjelovitom promicanju osobe. Kraljevstvo Božje postaje prisutno i vidljivo u tom velikodušnom i besplatnom sluzenju; ono je uistinu poput sjemena koje je palo na dobro tlo života tih ljudi i donosi plod“, riječi su pape Franje u ovogodišnjoj poruci za 7. Svjetski dan siromaha, 19. studenog, kojima je na najbolji način opisao sve one dobre ljude u Rijeci koji su ovogodišnji Svjetski dan siromaha na 33. nedjelju kroz godinu obilježili konkretnim djelima prema najpotrebnijima među nama.

U organizaciji Svjetskog dana siromaha sudjelovali su: Riječka nadbiskupija, Caritas Riječke nadbiskupije, Udruga Depaul Hrvatska, Prihvatilište za beskućnike „Ruže sv. Franje“, Socijalna samoposluga „Kruh sv. Elizabete“, Ured za pastoral mladih Riječke nadbiskupije, mladi iz Centra za mlade „Bl. Miroslav Bulešić“, Katolička osnovna škola „Josip Pavlišić“, redovnici i redovnice Riječke nadbiskupije te klapa Reful, koji su ove godine naglasak stavili na susret sa siromasima uz nekoliko prigodnih događanja.

ČOVJEK S ČOVJEKOM

„Čovjek sa čovjekom“ naziv je jedinstvene akcije kojom je u Rijeci svim ljudima dobre volje tog petka, 17. studenog, pružena prilika otići s potrebitim na kavu, upoznati ga, čuti njegovu priču i u razgovoru razbiti predrasude koje su možda postojale o ljudima s margine društva, kako je rekla Mladena Tadej Faltin ispred Riječke nadbiskupije. Tridesetak korisnika karitativnih ustanova koje djeluju u Riječkoj nadbiskupiji poželjelo je popiti kavu sa

svojim sugrađanima koji su u velikom broju podržali inicijativu i pokazali da siromasi nisu broj nego ljudi s pričom koju žele čuti.

Toga su dana Riječani u lijepu broju posjetili promotivni štand na Korzu na kojemu su građanima bili ponudeni promotivni materijali karitativnih ustanova koje djeluju u Riječkoj nadbiskupiji i ručni radovi njihovih korisnika, uz donaciju koja će biti usmjerena prema radu sa siromasima. Također su tijekom dana volonteri na Korzu dijelili letke s informacijama o načinima uključivanja u pomoć potrebitima Riječke nadbiskupije i grada Rijeke.

SIROMASI NA RUČKU U RESTORANU

U nedjelju 19. studenog, na Svjetski dan siromaha, riječki nadbiskup Mate Uzinić predvodio je misno slavlje u katedrali sv. Vida koje je okupilo djelatnike, volontere i korisnike karitativnih ustanova.

„Među nama imamo one kojima se sreća okrenula u jednom trenutku. Nekad je bilo sve u redu, u drugom trenutku ništa više nije bilo u redu i završili su na ulici, ostali su bez doma, prijatelja, bližnjih. To se može dogoditi bilo kome od nas i zato je važno da na ovaj današnji dan, gledajući braću i sestre koji su materijalno ili na druge načine u većoj potrebi nego mi, u sebi izazovemo tri važna osjećaja. Prvo je da budemo ponizni jer nismo u jednoj situaciji u odnosu na druge zbog toga što smo bolji od drugih, nego to je jednostavno dar. Taj dar u nama potiče drugi osjećaj, to je osjećaj da znamo biti zahvalni za sve što imamo. I naravno, ono što Pavao sugerira kad govori o svjetlu, da budemo djeca dana (usp. 1 Sol 5,1-6). Kako možemo biti djeca dana u svijetu u kojem imamo toliko siromašnih oko sebe, koji pate, ako ne u ljubavi? Braća i sestre siromasi oko nas, među nama samima, pozivaju nas na djelotvornu ljubav koja se prigiba, služi.“ kazao je Uzinić.

Nakon mise u jednom od riječkih restorana organiziran je ručak za siromahe uključene u ovu akciju, kojemu su se pridružili riječki nadbiskup i organizatori događaja te djeca iz katoličke osnovne škole, koja su pripremila prigodne darove za potrebite. Za vrijeme ručka klapa Reful glazbeno je animirala druženje, a zapjevali su i siromasi.



Ivica u susretu s bračnim parom Peračković

IVICA: SAMO RECI DOBAR DAN

Mogu biti samo zadovoljan s ovom inicijativom kave s beskućnicima. Poznam puno ljudi i sve što želim je, kad me vidiš reci dobar dan. Samo reci dobar dan. To očekujem i od ove kave. Susret i kratki razgovor. Gledam u autobusu, po Korzu, samo mobiteli, nema komunikacije. Nema je više među ljudima.

Ja sam 20 godina u Rijeci, poznam Rijeku i volim Rijeku. Spavam u parku, bio sam i u Prihvatilištu, ali sada spavam vani. Imam 3-4 mjesta i dobro je. Jedino kad je kiša je malo teško, ali uvijek se nađe neki zaklon. Bio sam i podstanar i puno sam plaćao. Zapravo mi je bolje ovako. Skupljam boce. Moraš se snaći, nije teško ako se možeš snaći. Sad sam beskućnik al sam sretan, imam dušu.

DAVORKA TOMIŠA:

- Nevenka... smije se. Očekujem druženje uz kavicu. Uzbudena sam. Koračam prema sijedoj ženi, slijedi stisak ruke i upoznavanje. Volim ljude, volim susrete. I Nevenka voli ljude, ima svoju priču. Dobila sam priliku čuti kako Nevenka živi i tko je Nevenka. Bori se na svoj način, ne odstaje, vjeruje ljudima, ima osmijeh na licu. Prošlost je iza nje, sadašnjost današnjeg dana čini je sretnom, njezine obveze koje ima. Prodaje časopis „Ulične svjetiljke“ svaki dan, ne mari za kišu, za hladnoću, kaže da ima sve, i previše... Pozvala me u Dom za psihički bolesne odrasle osobe Turnić, tamo je njezin dom. Voli svoj dom. Zagrlile smo se spontano, iskreno, kao dugogodišnje prijateljice. Dogodio se susret koji vrijedi, nema cijene, vrijedi puno, najviše. Njezin zagrljaj trebao je meni, učinila me je sretnom. Ispratila sam je. Dogovorile smo sljedeći susret u domu gdje živi. Blagoslovljen je dan koji nam daje svjetlost, mir i ljubav. Ovo je jedan novi početak, nova priča, susret koji obećava...

ANA PERAČKOVIĆ:

- Izaći iz svoje komocije zna često biti teško, iziskuje žrtvicu. Dan prije „kave sa siromasima“ nazvala me Mladena, a ja već malo umorna, odbila sam ići. Savjest je počela raditi! U petak ujutro, gledajući sliku milosrdnog Isusa, rasplačem se. Isuse, ja sam ti okrenula leđa na Dan siromaha. Pošaljem poruku Mladeni, na što mi ona odgovara da su svi termini puni. Zamolim je da me „ubaci“, ako tko odstane. Nakon nekoliko minuta Mladena javlja da bi Ivica popio kavu s nama. U čas smo se Josip i ja spustili niz Kalvariju do riječkog Korza. Susret na kavi s beskućnikom Ivicom ispunio je moje srce i dušu. Shvatila sam, ja sam siromašna, a Ivica je bogatiji jer on je radostan u svoj toj oskudici. Posramila sam se. Nisam svjesna koliko je lijepo imati obitelj, dom, toliko puta prigovaram... S Ivicom smo bili više od sat vremena, koji je protekao u trenu. U svojoj tužnoj priči on sve okreće na veselo i pokazuje kako se može biti radostan kad je srce puno. Obećali smo čuti ga, vidati i pomoći koliko budemo mogli. Kavu

s Ivicom pamtit ću dugo i vjerujem da je Isus bio sa mnom, s nama.

JOSIP PERAČKOVIĆ:

- Hajde, idemo odmah, čeka nas Ivica koji želi popiti kavu s nama, rekla mi je supruga toga jutro. Sad ja malo, na prvu, negodujem, imam i neke svoje obaveze koje sam želio riješiti. Ali brzo primjećujem, ima li što važnije nego biti uz nekog tko je u potrebi? Ne znam kako sam se tako brzo spremio, ali začas smo bili na Korzu. I Ivica je tu. Skroman, možda malo suzdržan u početku, pruža nam ruku. Kao



Mislim da je postalo jasno svima, osobito nama koji susrećemo ljude u potrebi, da razinu pomaganja potrebitima, osobito siromašnima, treba podignuti malo više, odnosno da iznad one materijalne pomoći koju im dajemo, uslugama smještaja, hranom, odijevanjem, traženjem posla i tako dalje, tim ljudima prvo treba ponuditi susret.

da se pita: što li će i hoće li ova jedna kava promijeniti nešto u mojem životu? A ja... koliko mogu biti blizu, koliko se trudim ne okrenuti glavu od ljudi koji su na margini društva, pomoći potrebnima? Mogu li ja mijenjati svijet? Nije mi strano pomoći koliko mogu. Koliko je to? Mogu li više? I gledam Ivicu, vedra lica, kako bez gorčine priča svoju životnu priču, muku, teškoću, bol... On donosi meni radost i ja prepoznajem vrijednost ovog susreta. Kada i ja, svojim osmijehom, pogledom, riječima, želim darovati dio sebe kako bi Ivica osjetio barem malo, u ovom susretu, na ovoj kavi, da nije sam, zaboravljen.

Želim vam ispričati jednu priču. Zima je. Jedna žena na ulici u skromnoj odjeći, sva promrzla, molila je pomoć. Iz dana u dan prolazio je tim putem pored nje stariji gospodin. Izvukao bi iz svojeg, podebljeg, novčanika jedan sitan novčić i dao bi ga ženi, bez riječi, pogleda, osmijeha. Prošlo je tako mnogo dana i svaki dan on je učinio isto. Tada se zamisli. Ovoj ženi treba više od ovog novčića što ga dajem. Što bi bolje mogao učiniti, darovati? I ode te kupi jednu ružu. Ponese je, dođe do žene i ne rekavši ništa, osmjehne se, pruži joj ružu te produži dalje. Sutradan je ponovno prolazio tom ulicom, ali žene nije bilo na mjestu gdje uvijek stoji. Pobjoao se što je, zašto je nema? Prošao je tako cijeli tjedan. Što se dogodilo, da nije možda od zime ili gladi umrla? Nakon ove njegove neizvjesnosti žena je ponovo bila tu, nekako drugačija, promijenjena. Iako i dalje oskudno odjevena, rekao bi još mršavija, ali sva ozarena, vesela. Gospodin se približi i upita je: gdje ste bili toliko dana i niste dolazili? Pobjoah se da vam se nije nešto dogodilo. Kako ste preživjeli? Tada žena, tihim i radosnim glasom odgovori: ove dane živjela sam od vaše ruže! Jesam li ja taj koji će donijeti ružu, miris, ljepotu onoga kojega susrećem u svojem životu? Da, svatko od nas to može učiniti. Zaboraviti sebe, svoje želje, ugodnosti, prohtjeve, sve više i bolje... predati sebe, svoju dušu za najpotrebnije. O daj, Bože, da je ovaj susret probudio u meni, u svima nama, osjećaj ljubavi, požrtvovnosti. Ljubim te, brate i sestro u Kristu Isusu, pođimo zajedno činiti dobro!

Za potrebite i ljude u nevolji brine 7 crkvenih ustanova

Ravnateljice karitativnih ustanova zahvalile su svim podupirateljima kao i volonterima koji nesebično daruju svoje vrijeme za potrebite te zaželjele blagoslovljeno vrijeme došašća i Božića.

Caritas nadbiskupije Rijeka u srijedu 29. studenog u dvorani zgrade Caritasa organizirao je konferenciju za novinare na kojoj su predstavljene aktivnosti u protekloj godini karitativnih ustanova i organizacija koje djeluju na području Riječke nadbiskupije: Caritas Riječke nadbiskupije sa svojim ustanovama: Hospicij, Dom za žene i djecu žrtve obiteljskog nasilja „Sv. Ana“, Dom za osobe s demencijom, Udruga Depaul Hrvatska, Prihvatilište za beskućnike „Ruže sv. Franje“ i Socijalna samoposluga „Kruh sv. Elizabete“.

U evidenciji nadbiskupijskog Caritasa trenutno je preko 3000 korisnika koji primaju različite oblike materijalne ili financijske pomoći, a većinom su to samci, starije osobe i samohrane majke s djecom, rekla je ravnateljica nadbiskupijskog Caritasa, Marija Faustina Kovačević. Tijekom protekle godine podijeljeno je ukupno 80.300,00 eura novčane pomoći. Od toga: 20 stipendista dobilo je 21.300 eura kroz program „Kumstva na daljinu“, 45 obitelji s djecom primilo je kontinuiranu novčanu pomoć od 19.000 eura, a preko 60 obitelji/samacu dobilo je financijsku pomoć u iznosu od 40.000 eura. Također, podijeljeno je preko 4000 prehrambenih paketa za oko 150 obitelji/samacu. Tijekom godine nastavilo se s redovnim aktivnostima poput distribucije potrepština za malu djecu, pomoć u rabljenom namještaju, kućanskim aparatima i bijeloj tehnici, posudba bolničkih kreveta i ortopedskih pomagala, školskom priboru i bilježnicama. Do prosinca ove godine 53 socijalno ugrožene obitelji dobile su pomoć u drvmu ukupne vrijednosti 8000 eura. Od toga je preko 1200 eura prikupljeno donacijama građana putem donacijskih kutijica koje su postavljene na nekoliko lokacija HP-a, Ljekarne Rijeka i Pekare Lišćevica, kazala je Kovačević.

Dosadašnju djelatnost caritasovog Dnevnog boravka za osobe s demencijom predstavila je privremena ravnateljica Doma, Kristina Klanac Badovinac, a riječkog hospicija ravnateljica Leopolda Ivković. Dom za osobe s demencijom nalazi se u Rijeci na adresi Bulevar oslobođenja 12, a osnivač Doma je Caritas Riječke nadbiskupije. Trenutno pruža mogućnost Cjelodnevnog boravka korisnika. Kapacitet je 15 osoba i usluga se pruža od 07 do 17 sati. Za korisnike su osigurani dva glavna



Karitativne ustanove i organizacije Riječke nadbiskupije: Caritas nadbiskupije Rijeka sa svojim ustanovama: Hospicij „Marija Kozulić“, Dom za žene i djecu žrtve obiteljskog nasilja „Sv. Ana“, Dom za osobe s demencijom, Udruga Depaul Hrvatska, Prihvatilište za beskućnike „Ruže sv. Franje“ i Socijalna samoposluga „Kruh sv. Elizabete“.

obroka, doručak i ručak te užina. Usluge: briga o zdravlju, njega (samo za korisnike kojima je potrebna pomoć u samozbrinjavanju), fizikalna terapija, aktivno provođenje vremena i radne aktivnosti, nutritivna skrb, socijalna skrb.

Ravnateljica hospicija između ostaloga je kazala kako je za 2024. godinu u planu otvaranje Volonterskog centra koji bi, uz dosadašnje volontere u hospicijskom stacionaru, obuhvaćao i one volontere koji bi volontirali u obiteljima koje imaju palijativnog pacijenta. Također, u planu je i osnivanje Centra za žalovanje za pružanje pomoći obiteljima oboljelih za vrijeme bolesti, kao i nakon preminuća člana njihovih obitelji, odnosno bližnjega. Pomoć bi pružali stručni djelatnici, psiholog, psihoterapeut, duhovnik i volonteri, rekla je Ivković. Na kraju je potaknula građane da posjete štand hospicija otvoren na riječkom Korzu, Trgu 128 brigade HV, i na kojemu do 3. prosinca, kao i od 11. do 17. prosinca, u vremenu od 9 do 19 sati mogu pronaći ruktovrine volontera hospicija, kao i one koje su izradila djeca Katoličke osnovne škole „Josip Pavličić“, djeca i roditelji DV „Kvarner“. U akciju su se uključile učenice Ženskog učeničkog doma „Marija Krucifiksa Kozulić“ koje su sa sestrama Družbe Presvetog Srca Isusova zasadile božićnu pšenicu i pripremile za ovaj štand. Sav prikupljeni prihod namijenjen je radu hospicija te ovisno o izno-

su prikupljenih novaca, kupovini nužnih sredstava: medicinskog kreveta, perilica ili sušilica rublja. Također, riječki hospicij „Marija Krucifiksa Kozulić“ postavit će u prosincu jaslice u dvorištu ove zdravstvene ustanove. Okvir će izraditi djelatnici, ali za figure mole dobrotvore za financijsku donaciju za kupovinu ili ukoliko pojedinci ili župe posjeduju figure veličine oko 50 cm, a koje mogu donirati hospiciju za ovu namjenu

Aktivnosti Caritasovog doma za žene i djecu žrtve obiteljskog nasilja „Sv. Ana“ predstavila je ravnateljica Željka Frković. Govoreći o ostvarenim aktivnostima i uspoređujući prošlogodišnje i ovogodišnje upućene upite za smještaj, upozorila je na porast nasilja u obitelji u ovoj godini. U proteklih 11 mjeseci privremeni dom u ovoj karitativnoj ustanovi pronašao je 88 korisnika (34 žena i 54 djece). Dodala je kako se ove godine navršilo 30 godina rada Doma sv. Ane što je u listopadu obilježeno prigodnim programom u Ordinarijatu Riječke nadbiskupije.

Karitativne aktivnosti u protekloj godini Udruge Depaul Hrvatska predstavila je predsjednica udruge i voditeljica Kuće utočišta, Veronika Mila Popić. Izdvojivši cjelogodišnje aktivnosti koje udruga provodi za korisnike, najavila je događaj usmjeren na povećanje svijesti javnosti o problemu beskućništva, „Jedna noć pod zvijezdama“. Održat će se u

Dom za osobe s demencijom opet je otvorio svoja vrata. Budući korisnici prije dolaska u Cjelodnevni boravak moraju podnijeti zahtjev Zavodu za socijalnu skrb koji će im pružiti sve upute o prikupljanju potrebne dokumentacije. Plaćanje usluge ovisi o materijalnim prilikama u obitelji korisnika i obveznika uzdržavanja.

Exportdrvu 2. prosinca i obuhvatit će različite sadržaje tijekom cijelog dana, a središnji će biti spavanje na otvorenom.

Aktivnosti Socijalne samoposluge „Kruh sv. Elizabete“, čije usluge je u protekloj godini koristilo 570 korisnika, predstavila je Nela Pujić. „Mjesečno se podijeli preko 350 paketa, a na godišnjoj bazi to bude i do 4000 paketa.“, rekla je Pujić dodajući da se u projekt uključilo 170 volontera koji su odradili 3800 volonterskih sati. S obzirom da je Grad Rijeka prodao prostor na Žabici kojega su koristili za skladište, uslugu pomaganja obiteljima u potrebi s odjećom i obućom, zbog nedostatka skladišnog prostora trenutno ne mogu obavljati. Pujić je pozvala građane koji imaju hranu (koja je i pred istekom trajanja) da istu doniraju Socijalnoj samoposluzi, odnosno njenim korisnicima.

Preko 700 korisnika potražilo je krevet tijekom 17 godina postojanja Prihvatilišta za beskućnike „Ruže sv. Franje“. U ovoj godini to je učinilo 37 osoba, od toga 4 žene, rekla je zaposlenica ove riječke karitativne ustanove, Dijana Superina. U rad Prihvatilišta uključeni su volonteri kao i osobe koje probacijski ured šalje, a od aktualnih akcija Superina je najavila kako će u nedjelju 3. prosinca, nakon misa u Trsatskom svetištu, ponuditi građanima adventske vijence koje su izradili volonteri i korisnici Prihvatilišta. Sav prihod bit će namijenjen radu ove karitativne ustanove.

Na kraju, svi sudionici zahvalili su svim podupirateljima kao i volonterima koji nesebično daruju svoje vrijeme za potrebite te zaželjeli blagoslovljeno vrijeme došašća.

Donacija Riječke nadbiskupije KBC-u Rijeka

Riječka nadbiskupija osigurala je donaciju KBC-u Rijeka koju je 1. prosinca riječki nadbiskup Mate Uzinić uručio ravnatelju KBC-a Rijeka prof. dr. Alenu Ružiću. Riječ je o donaciji dvaju medicinskih uređaja – monitoru za nadzor respiratorne funkcije u novorođenčadi i ručnom kompaktnom ultrazvučnom sustavu sa sektorsko-linearnom sondom. To su inovacijski aparati koji generalno utječu na višu kvalitetu dijagnostičko-terapijskih postupaka, prvi u najmlađih pacijenata, a drugi kod pacijenata bez obzira na dob.

Ukupna vrijednost donacije iznosi oko 20 000 eura, a sredstvima koje je Riječka nadbiskupija osigurala, nabavljeni su medicinski aparati sukladno iskazanim potrebama i stremljenju najvišim standardima struke.

Klinika za pedijatriju tako je postala opremljenija za iznimno vrijedan uređaj čija će primjena u praksi omogućiti napredak u liječenju najosjetljivije skupine našeg društva – ugrožene novorođenčadi i prijevremeno rođene djece, dok će ultrazvučni sustav široko unaprijediti terapijski pristup liječenja pacijenata na više radilišta jer ubrzava dijagnostiku i terapiju kod životno ugroženih pacijenata, čime poboljšava ishode liječenja. Zbog performansi samog uređaja i mogućnosti primjene u široj praksi, prednosti kod liječenja zasigurno će osjetiti i djelatnici i pacijenti.

„Teško je riječima iskazati zahvalnost i osjećaj sreće koji nas obuzimaju u trenutku primanja ovih iznimno vrijednih darova iz ruku našeg nadbiskupa Mate Uzinića. Donirane uređaje najsnažnije definiraju dvije odrednice: usmjerenost najugroženijim bolesnicima i utemeljenost na najmodernijim tehnološkim inovacijama, a upravo one simbolički naglašavaju karakter same donacije. Značajnu financijsku vrijednost doniranih uređaja od oko 20 000 eura, koji doslovno spašavaju živote, nadilazi poruka koju ova plemenita gesta ljubavi i dobra donosi našim djelatnicima, bolesnicima i cijeloj našoj zajednici. Osobno i u ime KBC-a Rijeka upućujem izraze najdublje zahvalnosti“ – izjavio je ovom prigodom ravnatelj Ružić.

„Riječka nadbiskupija želi doprinositi životu na različitim razinama, osobito životu onih koji su ugroženi. Vidim ovo kao jedan od načina na koji želimo proširiti svoju brigu za čovjeka i zaštitu života od začeca do prirodne smrti. Umjesto da o tome samo pričamo ili nastupamo u različitim protestima, smatramo da je ovo puno bolji način da našem navještaju od kojeg ne možemo odustati, damo konkretan doprinos.

Drago mi je da smo se mogli uključiti i pomoći onome što vi činite. Ovo je i znak priznanja Kliničkom bolničkom centru Rijeka, vama liječnicima i drugom medicinskom osoblju, zbog onoga što činite. Dajemo vam ovu pomoć zato što prepoznajemo vaše zalaganje, vašu nesebičnost kojom svakodnevno obavljate svoju dužnost, ali ne zbog dužnosti nego zbog toga što vam je stalo do čovjeka i njegova dobra. Jer svaki čovjek od začeca do prirodne smrti ima pravo na to da se za njega brinemo, da o njemu skrbimo, da mu damo ono najbolje što mu možemo dati.

Nadamo se da ćete ovom opremom spasiti barem jedan život, a i više od toga jer, kako kaže židovska izreka, kad spasimo jedan život, spasili smo cijeli svijet“ – poručio je nadbiskup Uzinić.



Moja obitelj ili mobitel

U organizaciji Caritasa Riječke nadbiskupije 25. studenog održan je prvi susret u sklopu provedbe projekta „Moja obitelj ili mobitel“. Susret je započeo u Auli pape Ivana Pavla II. u Trsatskom svetištu zanimljivom animacijom povjerenika za pastoral mladih Riječke nadbiskupije, Ivana Seletkovića i mladih koji surađuju u pastoralu s mladima. Uslijedio je radni dio susreta s radionicama koje su vodile teolog, psiholog i psihoterapeut Sanda Smoljo Dobrovoljski i psihoterapeut i rehabilitator Zorica Janković. Na zajedničkoj radionici djece i roditelja iznijeta su iskustva s dviju prethodno održanih radionica koje su bile organizirane posebno za roditelje i za djecu, i na kojoj su sudionici zajednički došli do korisnih zaključaka.

Uslijedio je ispit savjesti kroz koje je sudionike vodio župnik Župe sv. Male Terezije od Djeteta Isusa s Donje Vežice, Marko Pavlinović, nakon čega se stavio na raspolaganje za ispovijed. U trsatskom svetištu služena je misa koju je predslavio župnik Župe sv. Jurja mč., Vedran Kos, a poticajno svjedočanstvo toga dana o osobnom susretu s Bogom i posljedicama koje na osobu ostavljaju razni sadržaji koje konzumiramo putem medija, dala je sestra Euharistijske zajednice Srca Isusova i Marijina – duhovne obitelji Omnia Deo, Serafina Dizdarević.

Prvi susret u sklopu provedbe projekta „Moja obitelj ili mobitel“ zaključen je zajedničkim ručkom tijekom kojega su sudionici razmijenili iskustva toga dana. Projekt će se odvijati u svim dekanatima Riječke nadbiskupije, a idući je zakazan za 3. veljače 2024. i bit će održan u crikveničkom dekanatu. Zainteresirani se mogu prijaviti putem e-mail adrese: projekti.caritas@ri-nadbiskupija.hr.

Vito Impellizzeri, s otoka Pantelleria, svećenik biskupije Mazara del Vallo

Rute migracija moraju postati rute mira

Naša je zadaća teologija mira i pravde. Siromasi, posljednji, migranti, odbačeni, naše su tijelo, oni su mi! Zbog toga ih prepoznajem kao tijelo i povijest Krista među nama, jer ljubeći ih kao sebe, ljubav koja je od Boga čini da vidim Boga u njima i njih u Bogu.



Razgovarala: Bruna Velčić

Na Mediteranskim susretima u Marseilleu u rujnu ove godine sudjelovao je i Vito Impellizzeri, s otoka Pantelleria, od 1997. svećenik biskupije Mazara del Vallo, a danas profesor fundamentalne teologije i ravnatelj Višeg Instituta za religijske znanosti Teološkog fakulteta Sicilije u Palermu.

■ **Povod za ovaj razgovor bilo je Vaše sudjelovanje na Mediteranskim susretima u Marseilleu ove godine. Poput Mediteranskih teoloških susreta iz Rijeke, tako je i Teološki fakultet Sicilije također postao dio Teološke mreže Mediterana. Što vas je potaklo da se uključite u ovu inicijativu?**

Govoriti o Sredozemlju u kontekstu obilježenim ratom u Svetoj zemlji i neprekidnim masakrima u srcu Sredozemlja zbog brodoloma, prije svega znači vapiti za pravdom i mirom. Pravdom i mirom u ime žrtava, njihovih lica, njihovih životnih priča, njihovih rana, njihovih opljačkanih nada. Prije više od 30 godina Teološki fakultet na Siciliji otvorio je Odsjek za teologiju religija. To ga je smjestilo u središte religijskog pluralizma i geopolitičke složenosti kao kritičkog pitanja samorazumijevanja kršćanstva i kao graditelja teološke paradigme kako bi odnos sa životstvom postao kriterijem i temeljem za

odnos koji je kršćanstvo stvorilo s drugim religijama, u svjetlu evanđelja i posredovanja Raspetoga-Uskrslog.

■ **Pitanje migracija u prvom je planu kad je riječ o Mediteranu. Tijekom susreta u Marseilleu svjedočili ste o Vašem osobnom iskustvu u Lampedusi, dubokom iskustvu "dijeljenja zagrljaja". Možete li to iskustvo podijeliti s nama?**

Tijekom godina nastavničkog rada imao sam sreću pratiti najprije jednog od kapelana u Lampedusi, koji je pisao magistarski rad o subjektivnosti migranata kao Božjeg naroda, a zatim župnika Lampeduse koji je doživio mnoge iskraje i veliku tragediju brodoloma 3. listopada 2013., Stefana Nastasija, koji je pisao o iskrajima. Od tada često idem na Lampedusu da s migrantima čitam Sveto pismo kao božansku pripovijest njihove konkretne povijesti, pomažem im kako bi prepoznali svoje iskustvo i svoje tijelo i svoju povijest kao evanđeosku priču. Sjetite se samo evanđeoskog izraza „Učinit ću vas ribarima ljudi...“ Što to konkretno znači za one ribare koji u svojim mrežama pronalaze komadiće ljudskih tjelesa... što se događa u njihovoj svijesti? U njihovom čitanju života? U grljenju svoje djece? U vraćanju na posao? U slušanju

tog Evanđelja za vrijeme mise? Bio sam tamo i 8. srpnja 2023., deset godina nakon posjeta pape Franje, i jedna mala grupa nas svećenika i biskupa imali smo mogućnost slaviti misu s migrantima i za migrante koji su primljeni u *hotspot*. Prilazili su i mnogi koji nisu bili kršćani i u trenutku dok se dijelila pričest, bilo mi je dano, za one druge vjere ili nevjernike, primati i davati „pričest“ zagrljaja i draganja. Bio je to red muškaraca, žena i djece koji su samo željeli ljudski kontakt, draganje, osmijeh, blagoslov, gestu nježnosti i bratstva. Svi smo bili Kristovo raspeto i uskrslo tijelo. Plakao sam. Njihovo meso je moje meso. Njihovo tijelo je Kristovo.

■ **Sicilija i okolni otoci već su duže migracijska ruta kojom prolaze mnoge osobe. Kako je živjeti u tom kontekstu, izbliza doticati sudbinu, nerijetko nesretnu, tih ljudi?**

Iskraji obilježavaju sve one koji ih dožive. Nitko ne ostaje isti kao prije. Izravno sam doživio iskraje i na Lampedusi i na Pantelleriji. Ono što osjećate je nevjerojatno: prvi trenutak je milosrđe, su-patnja, su-osjećanje s njihovom boli i instinkt solidarnosti. Dah bratstva. Onda zastaneš da poslušаш njihovu tišinu, da prepoznaš njihove strahove, da

■ **U nekim, također i kršćanskim, ambijentima preteže neprijateljsko raspoloženje naspram migranata, što se opravdava brigom za opstanak kršćanstva u Europi. Kako odgovoriti ovim tezama koje su vrlo prisutne u srednjoj i istočnoj Europi?**

Neprijateljstvo otkriva dvostruko kulturno i političko pitanje: pitanje identiteta i državljanstva. Obrana jednog identiteta ne može se događati protiv drugoga, ili iz razloga straha postati manjinom. Pitanje kulturnog identiteta, čak i u njegovim religioznim dimenzijama, zahtijeva ozbiljan formativni rad koji će na antropologiji čovjeka izgraditi kulturni mentalitet složenosti, pluraliteta, dijaloga, različitosti i uzajamnosti. Identitet znači „ja zahvaljujući tebi“, a ne „ja protiv tebe ili unatoč tebi“.

Radi se o stvaranju te paradigmatičke promjene koja će razliku učiniti relacijskim resursom, a ne poljem borbe i zahtjeva. Drugo pitanje, koje je političko, pitanje je državljanstva. To je ključna tema enciklike *Fratelli tutti*, i pravo čvorište političkog osmišljavanja složenosti i migracija te pluraliteta i digitalnosti novih teritorija i novih oblika sudjelovanja koji se pojavljuju u epohalnoj promjeni koja je u tijeku.



vidiš njihove ožiljke. To je kontemplacija koja proizlazi iz su-patnje. Vidiš bol u licu brata i sestre. I bol te veže za njih. Baš kao što je to učinio Učitelj na križu: vezao se za nas svojom boli koja je prepoznala, ljubila i oprostila našu bol. Treći trenutak je unutarnji pokret, krik nepravde u sebi: milosrđe. Osjetite što majka i otac osjećaju pri porodu jer bol postaje hrabar izbor dati život, obraniti život, voljeti brata. Stoga je Luca Casarini u pravu kada kaže da „mi njima pomazemo, ali oni nas spašavaju“. Četvrti trenutak može biti dvojak: ako se pokrene zajednički narativ o iskustvu, ono te mijenja i vodi obraćenju; ako umjesto toga nastane vijest, prošlost, osjećaj, ništa ne ostaje i počinješ ispočetka bez dobrotvornog prolaza brata koji te je spasio.

■ **Što teolozi mediteranskih zemalja mogu učiniti kako bi doprinijeli i pomogli iznalaženju humanijih i učinkovitijih načina pomoći migrantima?**

Naša je zadaća teologija mira i pravde. Siromasi, posljednji, migranti, odbačeni, naše su tijelo, oni su mi! Zbog toga ih prepoznajem kao tijelo i povijest Krista među nama, jer ljubeći ih kao sebe, ljubav koja je od Boga, čini da vidim Boga u njima i njih u Bogu. To je druga kontemplacija koja se odvija u svetoj zemlji koja je brat. Kontemplacija otvorenih očiju, da citiram Metzovo djelo, zatim potiče na borbu nade i na *memoriu passionis* žrtava, prema već i ne još Kraljevstva Božjeg i evanđeoskom govoru o blaženstvima. Uvijek stojeći uz najmanje, postajući njihov dašak nade u krik nepravde i strukturirajući mreže solidarnosti i društvenog prijateljstva. Opcija za manjine i borba uz najmanje i na strani najmanjih i odbačenih postaje konkretno evanđelje, gdje teologija ima performativnu snagu. Ta snaga dubok je razlog za ovaj ulazak u dubinu povijesti kako bismo bili instrument i sjeme pravde, mira i spasenja.

■ **Corrado Lorefice i Vi autori ste knjige „Gost donosi Boga među nas. Mediteranska teologija pri-**

hvaćanja“. Koje su središnje poruke knjige? Zašto i kako gost „donosi Boga među nas“? Koje je za nas kršćane značenje „gostoprinstva“?

Želio bih „predstaviti“ ovu malenu knjigu, prvu od dvije (druga je „Evanđelje i put“) gdje smo razvili blisku, mediteransku teologiju, teologiju blizine i otkupljenja ljudskoga prema evanđelju, upravo s vama, a ne samo od vas. Knjiga bi bila samo povoljna prilika da zajedno krenemo konkretnim i jednostavnim putevima.

Ova prva knjiga sastoji se od dva dijela, poput glazbenog djela: prvi dio se razvija na takav način da se dopre do misli i osjećaja migranata koji su umrli na moru. Riječ je o teološkom čitanju ljudskog stanja migranata. Pisati o *migrantu* kao o teološkoj kategoriji, ne prepuštajući se laskanju pomodnog književnog žanra, znači hrabro pokrenuti vjerničko promišljanje koje je s jedne strane, kreativna i kritička recepcija teologije znakova vremena Drugog Vatikanskog koncila (*Gaudium et spes* 4), povezana s proroštvom Ivana XXI-II. i eklezijologijom siromašne Crkve u analogiji s Kristovim siromaštvom (*Lumen gentium* 8c) te doprinosom Koncilu Dossettija i kardinala Lercara. S druge strane, međutim, to znači i učiniti korak naprijed, na tragu Koncila i u skladu s paradigmatičkom promjenom Franjinog učiteljstva, preuzimajući tako odgovornost razlučivanja i započinjući one povijesne procese novog humanizma koje Franjo sam definira, u nekoliko navrata, kao „revoluciju nježnosti“, revoluciju koju treba provesti u našem vremenu promjena.

Drugi dio se pak tiče dijaloške zadaće kršćanske teologije religije. Priprema drugog dijela zapravo je počela prije šest godina, 2017., kada sam trebao održati predavanje na simpoziju Katedre za teologiju religija Teološkog fakulteta na Siciliji. Međutim, u međuvremenu se dogodilo nekoliko stvari koje su označile promjenu teologije religije, odlučno usmjerivši se prema međureligijskom dijalogu i misiologiji, potonjoj

promišljenoj u svjetlu Koncila u epohalnom kontekstu religijskog i kulturnog pluralizma. Ta je promjena vidljiva i u uvodu *Veritatis gaudium* i u Dokumentu iz Abu Dhabija, koji je potpisao papa Franjo s velikim imamom Al-Azhara Ahmadom Al-Tayyibom. Tijekom ovog dugog procesa studija postavio sam si neka pitanja u perspektivi ostvarenja kreativnog i kritičkog govora Koncila, posebno vezano uz onu teološku kategoriju koja je zadatak teologije religija: *modo Deo cognito*.

Ta su me pitanja dovela do pokušaja da izradim teološku hermeneutiku Dokumenta iz Abu Dhabija, svjesnu različitih čitanja, čak sukobljenih, koje se slijedile od strane različitih stručnjaka, posljednje one od strane isusovaca u listu *Civiltà Cattolica*. Posebno mi je važan bio simpozij u Napulju, 20. i 21. ožujka 2019., gdje sam izravno slušao papu Franju, njegovu strast za kulturu i civilizaciju dijaloga i susreta, njegovo svjedočanstvo uskrсне i gostoljubive vjere i njegovu istinsku bliskost prema posljednjima i siromašnima povijesti. Na isti način poput Isusa. I tako se je studijski put našao jasno zacrtan: prijedlog kršćanske teologije religije otvorene prema međureligijskom dijalogu; teološka i koncilna kategorija *modo Deo cognito* kao zadaća teologije religija; ljudsko bratstvo i dijalog s islamom; smjernice uskrсне i gostoljubive vjere; i na kraju, više od zaključka, teološka usmjerenost na djelovanje i svjedočenje: „Dođi Kraljevstvo tvoje!“

■ **Hvala Vam na ovom razgovoru. Imate li kakvu poruku za kraj?**

Na kraju, želio bih podijeliti duboku tugu zbog rata u Ukrajini, u našoj Europi, rata čak i među samim kršćanima! Kako se može izgovoriti Božje ime bez ili protiv imena svoga brata. Božje ime nije dostupno u gramatici rata, oružja, mržnje i smrti. Želio bih da Hrvatska, poput Italije, osjeti malenost i krhkost mira koji nam je, poput nekog i bespomoćnog djeteta, povjeren na čuvanje. Rute migracija moraju postati rute mira! Završavam bratskim pozdravom: Mir! Mi smo graditelji i čuvari mira.

Tijelo migranta



Piše: Roberta Nikšić

Riječ migrant gruba je odjeća. Satkana od ljudskih strahova, nelagoda i predrasuda. Šivana prema određenoj mjeri i modi rasizma, pretijesanat je za njezina nositelja. Tako sapet i neslobodan hoda između granica. Njezinu nositelju prišije se i nekoliko dugmadi i stegne ga se do grla. Jedno je od tih dugmadi sigurnosna situacija. Odmah ispod njega strah i panika. Treći je prijezir pa onda i mržnja. Njegova je odjeća njegov izričaj, koji nije birao, i jedino je što mu pripada. I zato je ta odjeća nepoželjna, a onda i nedostojna da bude dijelom našega društva. Zbog te odjeće saziva se vojska na granice, a policiji, ili nekome drugome, u crnim fantomkama, dopušteno je i legalno skidati im odjeću i obuću, valjda kako bi se razuvjerili ili uvjerali da zbilja pred njima stoji čovjek. I evo čovjeka, lišena svoga dostojanstva, ranjiva i izložena tuđim pogledima.

Koža migranta, lišena odjeće, također je opasna, jer na njoj su grijesi svijeta izloženi. Europske studeni i ozeblina, bodljikave žice i policijski psi, duboke šume i jeza derutnih objekata u kojima su spavali. Koža sve otkriva. Sve je na njoj upisano, čak i ono kad smo senzibilni pa kažemo: tim ljudima treba pomagati iako će probleme donijeti. Kakve probleme? To da će nas razotkriti, svu našu bijedu i golotinju.

Zapita li se čovjek nekada uzima li Bog na sebe tijelo migranta? I kada? Jer kada bi ga uzeo, prošao bi s njim sve naše studeni. Rodio bi se u kraju siromašnome, ni po čemu bitnome, jer ništa baš dobroga iz tog kraja nije se očekivalo. On je na put krenuo zbog Očinskoga blagoslova jer svaki je put povezan s obiljem. Tako je vjerovao. Krenuo je, a znao je, možda nikada više neće majku vidjeti. Dugo je, dugo, ljubio joj ruke na rastanku. Putovao je stopalima, postajala su sve ranjivija. Neki su mu ljudi usput pomagali. I sav mu novac uzeli. Razbojnici. Vjerovao je svima, beskrajno, jer drugog izbora nije imao. Putovao je hladnjačama, među smrznutim tijelima životinja, u cisternama, u kamionima za sladoled, ispod, u tajnim pretincima, putovao je bez zraka, vode i hrane. Negdje bi se povremeno skrasio, negdje gdje se može na crno kruh zaraditi. Radio je neumorno i neopaženo, i sav bi novac krijumčarima predao. Nije žalio. Na kraju puta čeka ga blagostanje. Uzdao se u Svevišnjega.

Pa i onda kada bi mu njegovi poslodavci, njegovi gazde, bacali samo mrvice sa svojih stolova, on bi zahvaljivao. Strpljivo podnosio, bez zle primisli, jer Svevišnji sve vidi. Njemu je obećao obilje. I on će doći do njega. I opet skuplja sve svoje u torbu

naprtnjaču i opet prelazi šume i granice prema boljoj budućnosti. Njegovo tijelo sve podnosi, kožne bolesti, hladnu vodu i ozeblina. Očvrstnuo je pod udarcima, žilav kao stari hrast. Nagledao se smrti oko sebe. Oni koji na putu padaju od iznemoglosti, sami ostaju, skapati. Zato on ne pada. Zato on ustaje. Ponekad se dogodi, neke žene ga ugoste, i to mu daje hrabrosti. One najbitnije, da mu duh ne otvrdne pod udarcima. Te su brižne starice smekšale onaj dio njega što je ljude otpisao i ocrnio. Zbog njih nije otupio od bola. Te žene zove mamama. I ljubi im ruke. Mame su nada na putu. I on ide dalje. Gledao je smrti u oči i razumije svakoga tko pati. To govori stalno, sebi sličnima. Zanoćio bi na mjestima za nepoželjne i nedostojne u improviziranim kampovima uz deponije smeća, on i njemu slični, odbačeni kao zadnje ljudsko smeće. Očaj ih je preuzimao pa bi se između sebe grizli i boli oštricama, negdje između rebara. Tu i na takvim mjestima riječ migrant postala je bolna oštrica. Svakim medijskim izvještavanjem postala je nož u leđa. Problemi, sukobi, narušavanje reda i mira, sigurnosna situacija, oštrica se zasijecala sve do drška.

Na kraju je puta obilje, ta se nada topila, dok su ih kao stvari trpali u autobuse i razvozili do udaljenih kampova, izvan središta grada. Sve je sugeriralo da su opasni, i specijalci i njihove uniforme. Sloboda se topila kao snježna pahulja. Riječ migrant svega te lišava. Neko je vrijeme spavao u bivšoj tvornici visokih stropova, sva je toplina u visinu odlazila, a beton je postajao santa leda. Bilo je nemoguće ugrijati taj dom i postelju. Sivu izbjegličku deku. Njima ni izbjeglost nije pripadala. On je ništa osim migranta. Za njega su spremili „sostisticiran kamp“ izgrađen novcima zaštitnice prava čovjeka, Europske unije, sav od limenih kontejnera i ograđen visokim ogradama, zaštićen kamerama. Bili su slobodni, tako su im rekli, u toj nedodijji u brdima, okruženi minama i bivšim kućama, bivših nepoželjnih stanovnika. To nije život, zavapio je Svevišnjem. Ti vidiš sve. Ja ne mogu iz ove kože. Kud prođem s njom, pse huškaju na mene, prijete mi pištoljima, na sljepoočnicu mi prislanjaju i smiju se. Kažu mi da sam ilegalan i to im dopušta da me ponižavaju i mlate. Zar si pogled svoj od mene odvratilo pa ne vidiš, utopit ću se po rijekama koje me dijele od zemlje blagostanja. Gdje je tvoje obećanje? Sin čovječji nema gdje glavu nasloniti.

Posvuda samo tišina nad njegovim vapajima. To je Duh Božji nad njim lebdio i novi svijet stvarao.



Evo čovjeka, lišena svoga dostojanstva, ranjiva i izložena tuđim pogledima. Koža migranta, lišena odjeće, također je opasna, jer na njoj su grijesi svijeta izloženi. Europske studeni i ozeblina, bodljikave žice i policijski psi, duboke šume i jeza derutnih objekata u kojima su spavali. Koža sve otkriva.

Jaslice: promatrati, osjećati i vjerovati

Ovogodišnje jaslice na Trgu svetog Petra podsjećaju na 1223. godinu kada je sveti Franjo Asiški u špilji Greccio postavio prve jaslice.



Piše: Anđela Jeličić Krajcar



Franjevačko svetište u Grecciu, gdje su bile postavljene prve jaslice.

U malenom mjestu Greccio, u blizini gradića Rieti, 1223. godine, sv. Franjo Asiški postavio je, prvi put u povijesti, žive jaslice, o čemu svjedoče zapisi Tome Čelanskog: Franjo je petnaestak dana prije Božića pozvao k sebi plemenitog Ivana, i rekao mu: „Želio bih obnoviti uspomenu na ono Dijete, koje je rođeno u Betlehemu, i na njegove djetinje potrebe i neprilike tj. kako je bilo smješteno u jaslice i položeno na slamu u nazočnosti vola i magarca da bi se to moglo tjelesnim očima gledati“. Tjelesnim je očima bilo potrebno zorno prikazati scenu Isusova rođenja, da bi je bolje shvatili, ulazeći u bolnu istinu okolnosti Isusova rođenja.

I baš kako je Franjo zamislio, jaslice su pripravljene, donesena je slama, dovedeni su vol i magarac. Toma Čelanski ističe kako se ondje „častilo jednostavnost, uzvisivalo siromaštvo, preporučivala poniznost, te je Greccio postao novi Betlehem“. Radost koju su prisutni iskusili, učinila je tu noć rasvijetljenom poput dana, ispunjenu zanosnim klicanjem, te se činilo da i šuma i stijene pjevaju hvalu Gospodnju zajedno s Franjom i drugim vjernicima.

Franjo je stojeći pred jaslama bio pun radosti, dok je kao đakon tijekom mise nadahnuto propovijedao o novorođenom djetetu. Prema tradiciji, sijeno prostrto u jaslama – sačuvano je, a mnoge životinje u onome kraju koje su imale različite bolesti, ako su jele od ovoga sijena, bile su oslobođene od svojih bolesti, tumači Toma Čelanski, te zaključuje: „Mjesto jaslica je posvećeno time što je ondje podignut hram Gospodnji, a na čast blaženoga oca Franje povrh jaslica je načinjen oltar i posvećena crkva da bi ondje, gdje su jednoč životinje jele sijeno, ubuduće ljudi za zdravlje duše i tijela blagovali tijelo neokaljanog i netaknutoga Jaganjca, Gospodina našega Isusa Krista“.

I danas vjernici u Grecciu mogu posjetiti spilju Franjinih jaslica, te u tišini kripe kontemplirati Božićno otajstvo malenosti, u prekrasnoj fresci koja skicira slojevitost povijesnih događaja. Vidljivo je da su jaslice u Franjino vrijeme bile položene ispod glavnog oltara, kako bi se jednim pogledom obuhvatilo i Božju riječ na oltaru, i djetesce pod oltarom, kao ikonu utjelovljenog Boga, utjelovljene Riječi.

Obzirom na ovogodišnji jubilej jaslica iz Greccia, i jaslice na Trgu sv. Petra u Rimu posvećene su velikoj franjevačkoj obljetnici. Izrađene su u keramici, a uz Svetu Obitelj prikazani su i Franjo i njegovi drugovi. I vatikanska aula Pavla VI donosi prikaz jaslica koji uključuje i sv. Franju i sv. Klaru, u izvedbi venecijanskih majstora obrade stakla. Uz to, Franjine će jaslice biti evocirane i prikazane na tisuće načina, u domovima, crkvama i drugim mjestima diljem svijeta.

Pred Franjinim iskustvom jaslica, kao i pred novozavjetnim tekstom o Isusovom rođenju, i mi se možemo preispitati. Jesmo li poput pastira i mudraca, spremni otvoriti se otajstvu, jednostavnom vjerom pobožnih pastira, ili otvorenim umom neumornih tražitelja Božje istine, kakvi su bili mudraci? Jesmo li spremni prihvatiti to otajstvo, i dopustiti da nas gane, i promijeni nam život? Ako nas ne dotiče, možda bi mogli, kao Franjo, učiniti nešto da nam poruka otajstva postane prisutnija i bliža.

Naime, Franjo, kad je krenuo postavljati jaslice, nije – čini se – razmišljao o esteticima, već o zornom prikazivanju istine evanđelja. Koliko je za njega to bilo uvjerljiv prikaz, razvidno je iz radosti koju je iskusio gledajući prizor, dopuštajući Božjoj riječi da odjekne u njemu, do suza. Jednostavnost, siromaštvo i poniznost – ključna su poruka Isusova rođenja, njegovih jaslica, te cilj Franjinog stremjenja.

I mi smo pozvani svoje adventske i božićne ukrase i dekoracije promatrati upravo u ključu Franjine duhovnosti: jednostavnost, siromaštvo i poniznost i u nama mogu odjeknuti neizrecivom radošću. No da bi to bilo moguće, potrebno je ogoliti se, odustati od suvišnih stvari i doživljaja, i okrenuti se Isusu, tražeći ljepotu Božjeg lica u krhkosti djeteta, ili nekog drugog, najmanjeg od sve Isusove braće. Kad tjelesne oči spoznaju skriveno otajstvo Božje malenosti, u darivanju ćemo osjetiti radost. Do tada, otajstvo Božića i slika jaslica, za nas će biti tek lijepa tradicija: slatka, ali u konačnici nerazumljiva.

Istinska radost i ganutost – kao u izvješću o prvim Franjinim jaslicama – pokazuju gdje smo u odnosu na otajstvo Isusova rođenja. Ako smo zabrazdili na kakvoj stranputici ravnodušnosti, materijalizma, razočaranosti ili gorčine, sjetimo se da Bog nikada ne odustaje od nas, samo ako mu dopustimo da odjekne u nama. I za kraj, donosimo riječi Pape Franje, koji u apostolskom pismu „Admirabile Signum“, iz 2019. tumači ulogu jaslica u zahtjevnom procesu prenošenja vjere: jaslice nas uče kontemplaciji, uče nas promatrati Isusa, osjećati Božju ljubav prema nama, osjećati i vjerovati da je Bog s nama i da smo s njim, te da je u njemu sreća. Promatrati, osjećati i vjerovati – ljubav.

U razdoblju od Bezgrešnog Začeca Marijinog (8. prosinca) pa sve do Prikazanja Gospodinovog (2. veljače), vjernici katolici imat će posebnu priliku primiti potpuni oprost molitvom pred jaslicama u bilo kojoj franjevačkoj crkvi.

Riječ je o posebnom odobrenju koje je Konferencija franjevačke obitelji dobila od pape Franje povodom 800. obljetnice prvih jaslica koje je izradio sveti Franjo Asiški. Vjernici oprost mogu dobiti pod uobičajenim uvjetima: ispovijed, pričest, molitva na nakanu Svetog Oca i odricanje od grijeha.

Sinodalnost – prostor za slobodnu polemiku ili instrument za promjenu nauka Crkve? (II. dio)

Granice i načela za promjenu nauka Crkve prema sv. Tomi Akvinskom



Piše: Goran Žan Lebović Casalonga

Nastavljajući se na izneseno u prošlom broju, u ovom tekstu iznosimo jasna načela o razvoju, prenošenju i produbljanju crkvenog nauka prema načelima anđeoskog naučitelja sv. Tome Akvinskoga. U Sumi teologije sv. Tome Akvinskog, u drugom dijelu i drugom odsjeku, u akademskim krugovima poznatijem pod nazivom *Secunda Secundae* (II-II) nalazimo 1. pitanje: *O predmetu vjere*. U sklopu toga pitanja nalazimo članak 7. i pitanje na koje Toma daje odgovor: *Jesu li se članci vjere u tijeku vremena razvijali?* Tako Toma na sebi svojstven način propitkuje argumente i protuargumente te iznosi sljedeća načela:

1. U člancima vjere treba biti uključeno sadržano ono što je u prvobitnim vjerskim sadržajima (in primis credibilibus).

Ovako to razjašnjava sam Toma: Slično tome svi su članci vjere uključeno sadržani u nekim prvobitnim vjerskim sadržajima, to jest u vjeri da Bog postoji i da se svojom providnošću brine za spasenje ljudi, prema riječima Poslanice Hebrejima 11: „Onaj koji želi pristupiti Bogu, mora vjerovati da postoji Bog i da nagrađuje one koji ga traže.“ Naime, u Božji bitak uključeno je sve što vjerujemo da je u njemu nazočno odvijeka i u čemu se sastoji naše blaženstvo, dok je u vjeru u providnost uključeno sve što Bog poduzima u vremenu radi spasenja ljudi i što predstavlja put k blaženstvu. A na isti način su i među sljedećim člancima vjere jedni uključeni u druge. Na primjer, vjera u otkupljenje ljudi uključeno sadrži Kristovo utjelovljenje, muku i sve što je tome srodno.

2. Iako se članci nisu razvijali slijedom vremena, ono što je sadržano u vjeri otaca koji su prethodili, sadržano je i u vjeri pokoljenja koja su ih slijedila.

Za to nam Toma donosi sljedeće objašnjenje: *Prema tome, valja kazati da se članci vjere u pogledu svoga bitnog sadržaja nisu razvijali slijedom vremena. Jer, što god su vjerovala kasnija pokoljenja, bilo je sadržano u vjeri otaca koji su im prethodili, premda samo uključeno. Ali što se tiče razjašnjavanja članaka vjere, njihov je broj rastao, jer su kasnija pokoljenja jasno uo-*

čila neke sadržaje koje prijašnja pokoljenja nisu jasno poznavala. Stoga Gospodin reče Mojsiju u Knjizi Izlaska 6: „Ja sam Bog Abrahama, Bog Izaka, Bog Jakova. Ali njima se nisam očitovao pod svojim imenom Jahve.“ Također Apostol kaže u Poslanici Efežanima 3: „Tajna Krista u prošlim vremenima nije bila priopćena ljudima kako je sada objavljena svetim apostolima i prorocima.“

djelatnika. Prema tome, vjerska spoznaja ljudi morala je ići od onoga što je nesavršeno k onome što je savršeno. Pa, iako su neki ljudi igrali ulogu djelatnog uzroka, ukoliko su, naime, bili naučitelji, ipak „takvima se daje objava Duha na opću korist“, kako se kaže u Prvoj poslanici Korinćanima 12. Zato je Bog toliko davao ocima, koji su poučavali narod u spoznaji vjere, koliko mu je bilo potrebno priopćiti u ono vrijeme:

Gledajući izloženo, vidimo da Sinoda o sinodalnosti nije ni tijelo ni organ za promjenu nauka niti to može biti. Crkva upravo promišljajući o sinodalnosti sinodom pokušava izvršiti različite konzultacije, otvara se prostoru za promišljanja, dijalog i razmjenu, ali uvijek je svjesna onih granica koje su određene božanskim i konstitutivnim elementima Crkve, kao što je vezanost uz navedena načela gdje je vjera Crkve vezana uz volju njezina utemeljitelja — samoga gospodina Isusa Krista.

3. Spoznaja i jasnoća vjere raste protokom vremena i blizinom Kristova dolaska.

Ovako to objašnjava sam Toma: *Svi su se ljudi uvijek nadali istim stvarima. Ali budući da su samo po Kristu mogli postići ono čemu su se nadali, što su od Krista bili vremenski udaljeniji, to ih je veći put dijelio od postizanja stvarnosti njihove nade. U tom smislu Apostol veli u Poslanici Hebrejima 11: „U vjeri umriješe svi ovi, ne primivši što je obećano, već to izdaleka vidješe.“ Što se neka stvar promatra iz veće udaljenosti, to se sve nejasnije vidi. Iz toga slijedi da su dobra, kojima se ljudi nadaju, razgovjetnije vidjeli oni koji su bili bliži Kristovu dolasku. [...] A na taj su način ljudi napredovali u spoznaji vjere u tijeku vremena. Stoga Apostol u Poslanici Galaćanima 3 uspoređuje razdoblje Staroga zavjeta s djetinjstvom.*

4. Spoznaja vjere ide od nesavršenog prema savršenijem.

O ovome načelu Toma govori: *U očitovanju vjere Bog je kao neki djelatnik koji odvijeka savršeno poznaje sve, a čovjek je kao neka građa koja prima utjecaj Boga*

bilo sasvim jasno, bilo slikovito. [...] Krist je izveo konačno dovršenje milosti. Zato se njegovo vrijeme naziva „vremenom punine“ u Poslanici Galaćanima 4. Stoga su potpuniye poznavali tajne vjerske oni koji su bili sasvim blizu Krista, bilo u prethodnom vremenu kao Ivan Krstitelj, bilo poslije Krista kao apostoli.

Nauk Drugog vatikanskog sabora i kontinuitet s načelima sv. Tome Akvinskog

Navedena načela možemo pronaći kao nit vodilju i u dokumentu O Božanskoj objavi Drugog vatikanskoga sabora, koji u broju 7 jasno kaže: *Ono što je Bog objavio za spasenje svih naroda, predobrosvito je uredio da to isto dovijeka ostane neiskvareno i da se prenosi svim naraštajima. Stoga je Krist Gospodin, u kojem se dovršuje svekolika objava višnjega Boga dao apostolima nalog da evanđelje – koje je, unaprijed obećano po prorocima, on sam ispunio i vlastitim ustima proglasio – svima propovijedaju kao vrela svekolike spasonosne istine i čudoređa dajući im zajedništvo u božanskim darovima.*

Polaznici MPI na
sinodalnom susretu

Otvorenost Duhu Svetomu i promjena mentaliteta

**Jesmo li i mi danas pozvani,
potaknuti Duhom Svetim, poput
Petra mijenjati ustaljena uvjerenja
i dati priliku onima koje držimo
"nečistima" ili "poganima" da uđu
u zajedništvo s nama?**

Sinodalni susret i dijalog s polaznicima Metropolitanskog pastoralnog instituta 25. studenog u Rijeci pozvao je na promišljanje i razgovor o temi: „Širenje Radosne vijesti danas u društvu i poticaji Duha Svetoga na zajedništvo“.

Kao nadahnuće za promišljanje i poticaj na djelovanje sudionici su pročitali ulomak iz Djela apostolskih, 10. poglavlje, o Petru i Korneliju. U svetopisamskom tekstu opisuje se kako je i samog Petra iznenadila objava da su i pogani pozvani biti djelom Crkve prema Božjoj volji. Radi se o obraćenjima i Kornelija i Petra. Kornelije se obraća i postaje kršćanin, a Petar zbog viđenja, poticaja i očitovanja Duha Svetoga trajno mijenja svoj stav prema poganima.

Sudionici sinodalnog promišljanja istaknuli su kako bi i za kršćane danas od temeljne važnosti trebao biti Petrov primjer otvorenosti Duhu Svetomu i promjene mentaliteta. Petar je prihvatio krenuti u nešto što je bilo potpuno suprotno njegovom uvjerenju i sustavu vrijednosti. Jesmo li i mi danas pozvani, potaknuti Duhom Svetim, mijenjati uvjerenja i dati priliku onima koje držimo "nečistima" ili "poganima" da uđu u zajedništvo s nama?

Otvorenost Duhu Svetome, poslušnost Božjoj volji, pouka, razumijevanje Božje riječi i Njegove volje, svjedočenje životom, poslanje kršćana i zajedništvo, temeljne su vrijednosti koje bi trebale biti vodilje za život kršćana danas. „Nije dobro prema svijetu imati neprijateljski stav nego u svijet unositi i donositi ljubav Kristovu“, jedan je od ključaka susreta.

Sudionici su promišljali i o odgovornosti svakog člana Crkve za svijet i za Crkvu. Istaknuli su nužnost edukacije o vjeri i primijetili da toga među tradicijskim kršćanima Europe nedostaje. Hrvatska tu ima i dodatni hendikep komunističkog nasljeđa i posljedica koje je ostavio. „Naviještanje Božje riječi nije samo govor o Isusu Kristu već se Njega najprije naviješta djelima ljubavi. Problem može nastati kada se nešto ne poznaje dovoljno ili poznaje samo površno. Treba svakako vjernike što više poučavati vjeri i poticati ih na čitanje i življenje evanđelja“, zaključeno je na susretu kojim je moderirala predstojnica Metropolitanskog pastoralnog instituta Natalija Bogović.

Što T. J. Šagi-Bunić poručuje Crkvi danas?

U vremenu u kojem jačaju glasovi sumnjičenja i nepovjerenja prema sinodalnosti, što se nastoji opravdati strahom od razvodnjavanja crkvenoga nauka, stavovi Tomislava Janka Šagi-Bunića mogu biti poučni. Naime, on je jasno razlikovao kršćanski polog vjere od načina na koji se on izriče u određenom povijesnom trenutku.



Piše: Marko Medved

U Zagrebu je 20. i 21. listopada obilježena stogodišnjica rođenja Tomislava Janka Šagi-Bunića, vjerojatno najvećega hrvatskoga teologa 20. st. Ovaj hrvatski kapucin, rođen u Brodarovcu kraj Ivanca 2. II. 1923. a preminuo u Zagrebu, 21. VII. 1999., bio je profesor patrologije i dogmatike na Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Zagrebu. Sudjelovao je na Drugom vatikanskom koncilu kao osobni teolog nadbiskupa Franje Šepera, a potom je postao supokretačem i prvim glavnim urednikom teološkoga časopisa Svesci – Kršćanska sadašnjost (1966.), član Međunarodne teološke komisije u Rimu (1969.) i suosnivačem te prvih predsjednikom Teološkoga kršćanskoga društva Kršćanska sadašnjost (1968.). Istaknuo se u promicanju dijaloga Crkve sa suvremenim društvima, međureligijskog dijaloga i ekumenizma.

Što Crkvi u Hrvatskoj Šagi-Bunić može danas poručiti? Uzevši u obzir njegovu aktivnost u promicanju teologije i vjerskih tema, kao i činjenicu da je bio angažiran u tumačenju delikatnih katkada i spornih pojmova i tema u hrvatskoj katoličkoj javnosti, može se reći da domaće teologe potiče na aktivniju ulogu u crkvenoj i svjetovnoj javnosti. To je vrlo aktualno danas kada u domaćoj javnosti prevagu preko društvenih mreža dobivaju stavovi u teologiji neobrazovanih pojedinaca i grupa.

U vremenu u kojem jačaju glasovi sumnjičenja i nepovjerenja prema sinodalnosti, što se nastoji opravdati strahom od razvodnjavanja crkvenoga nauka, stavovi Šagi-Bunića mogu nas poučiti i u tome pogledu. Naime, on je jasno razlikovao kršćanski polog vjere od načina na koji se on izriče u određenom povijesnom trenutku: „Evandeoska poruka ne smije (se) zadržavati u ukrućenom obliku golog repetiranja prošlih formulacija pogotovo onih koje su ukrućene u nekom intermedijalnom povijesnom vremenu nego traži neprekidno preformuliranje koje će sadržavati vjernost izvornoj evandeoskoj poruci i vjernost onome što nam govore znakovi vremena jer u njima otkrivamo u određenom smislu Božji govor, a imajući u svijesti da su intermedijalne formulacije također bile odgovori na znakove njihova vremena. Dakako da uključuje i vjerničko prosuđivanje koliko su intermedijalne formulacije bile pravi odgovori na njihove znakove vremena i iznevjeravanje evandeoske poruke.“

Svoj velik opus Šagi-Bunić uvelike je temeljio na patrističkim spisima, a trajna mu je preokupacija bila što iz crkvene prošlosti i suvremenosti treba prenijeti u budućnost. Kao što je imao je veliku ulogu u provođenju koncilске obnove u nas, za nadati se da će utjecati i na obnovu Crkve na početku trećega tisućljeća. „Ali drugog puta nema“, kako je naslovio jednu svoju popularnu knjigu.

Kristovo se rođenje događa u tišini noći, osvjetljenoj kozmičkom zvijezdom. Upućuje na ostvarenu puninu vremena, na središnji događaj stvorene povijesti: Svjetlo je ishodište vremena i prostora.

Sveto i lijepo u otajstvu božićnog očitovanja

● Piše: Andreja Jakubin



„Ljepota je oznaka otajstva i priziv na transcendentno. Ona je poziv da se okusi život i da se sanja budućnost. Zbog toga ljepota stvorenoga svijeta ne može zadovoljiti i smiriti, te pobuđuje onu tajanstvenu nostalgiju za Bogom koji je zaljubljenik u ljepotu.“ (Ivan Pavao II.)

Sveto je ono što je vječno, neprolazno, nad vremensko. U židovsko - kršćanskom vjerovanju svet je Bog, Tvorac ljepote (usp. Mudr 13,3), koji sve što stvara čini lijepim: „I vidje Bog sve što je učinio, i bijaše veoma dobro / lijepo.“ (Post 1,31; hebrejska riječ *tob* znači i dobro i lijepo). Svet je i najljepši od ljudskih sinova, izrečeni, utjelovljeni Bog - Isus Krist. Bog i čovjek, koji svojim dolaskom i svojom stvarnošću ukida granicu između dalekoga Boga i čovjeka. U njemu je ostvaren susret, ljudska čežnja svih vremena, biti u zajedništvu s Bogom. On je punina i svetosti i ljepote. Po njegovu objavljenju i čovjek prima posvećenje i svako njegovo djelovanje biva upućeno na konačni cilj bivanja s Njime, u zajedništvu svetosti i ljepote.

U obzoru ovog poziva, koji je bit kršćanskog uzdignuća, ogleda se i odnos s umjetnošću, jer teološki je temelj i princip svete umjetnosti kazivati vidljivoga Boga.

Umjetnost, kao i religija, postavlja ista, temeljna životna pitanja i odgovore traži na istom prostoru - transcendentnoga. Kazuje žeđ duha za ljepotom i svetošću, za apsolutnim koje nadilazi granice vremena i prostora. Predstavlja temeljnu ljudsku čežnju za dodiranjem nadnaravnoga, u čemu pronalazi i svoju jedinu svrhu, a ispunjenje tog iščekivanja ostvaruje u

Umjetnost, kao i religija, postavlja ista, temeljna životna pitanja i odgovore traži na istom prostoru - transcendentnoga.

susretu. U tom prožimanju nad vremenskog, nad prostornog s vremenskim i prostornim osjetilno ostvaruje svoj smisao i tako ono svakidašnje biva oblikovano u govor ljepote i svetosti.

Sakralna umjetnost u svojoj biti traži i u djelovanju ostvaruje svetost i ljepotu. Možemo reći da se na neki način pridružuje božanskom stvaranju iz kojega proizlazi njen poziv stvarati vidljivi znak nevidljivoga Boga. Umjetnost govora, glazbe, riječi i slike o nadnaravnom, u sebi neminovno

ujedinjuje lijepo i neprolazno te svojim sjajem izriče Boga, i u ovozemnu stvarnost sije beskonačno da uvede „putnika kroz vrijeme na hodočašće koje nadilazi vrijeme“ (C. Chenis).

Ivo Dulčić (1916-1975.), jedan od najvećih hrvatskih i europskih slikara, u svom sakralnom opusu polazi upravo od vidljive kristološke stvarnosti. Po temeljnim elementima svog likovnog izraza, boje i svjetla, kazuje Boga polazeći od njegovog epifanijskog misterija. Od utjelovljenosti Božjeg svjetla u zemaljsku stvarnost. Njegova djela otkrivaju objavljeno svjetlo, prateći otajstvo božjih događanja.

U noći božićne objave započinje opravdanost Dulčićevog stvaranja (svete umjetnosti općenito), utjelovljenost Slike Božje Riječi, koja je nositelj svake svjetlosne manifestacije. *Ta epipháneia* – silazak Boga u čovjeka. *Ta epipháneia* – riječ korijena – *fos* – svjetlo – postati vidljivim, pojaviti se. Bog se javlja iz svjetla. Ono u jaslama postaje vidljivo, otkriveno je i svijetli kao istina koja po svetosti i ljepoti privodi čovjeka Bogu.

Kristovo se rođenje događa u tišini noći, osvjetljenoj kozmičkom zvijezdom. Njena epifanijska vatra, znak milosnog



Ivo Dulčić (1916-1975.), jedan od najvećih hrvatskih i europskih slikara, u svom sakralnom opusu polazi upravo od vidljive kristološke stvarnosti

Božjeg rađanja i njegove naklonosti čovjeku, prikazana je istovremeno i kao vrtložno kretanje i kao zaustavljena prisutnost. Upućuje na ostvarenu puninu vremena, na središnji događaj stvorene povijesti: Svjetlo je ishodište vremena i prostora.

Dulčić u ovoj slici *Božića* nije naslikao spilju ili štalu, već je prostorni događaj jaslica izražen u njegovoj bitnosti objavljenog Tijela. Oslikan je ljubičastom, kao znak sveobuhvatnosti kozmičke, i nebeske i zemaljske stvarnosti (plava je boja simbol neba, a crvena zemlje, njihovo je jedinstvo ljubičasta). Vječno je ispunilo zemaljsko prostranstvo, zemlja je postala iskustvo života u Bogu.

Dionik je ovog ljubičastog prostranstva i *Theotokos* - Bogorodica, koja je svojim prihvaćanjem postala posrednica milosti i dionica otkupiteljskog misterija. Po njenom se zemaljskom tijelu rodila Riječ novoga, nebeskoga tijela pred kojim se mudraci klanjaju: „ugledaše dijete, padoše ničice i pokloniše mu se“ (Mt 2, 9-11). Klanjaju se Kristu kao kralju, kao onome koji je gospodar božanske, svjetlosne naravi, koji stvara novo kraljevstvo ljepote susreta Boga i čovjeka. Gospodstvo u kojemu Bog – Svevišnji uvodi čovjeka u bivanje, u prisutnost svoga kraljevanja. U Kristovu je utjelovljenju ispunio obećani dar gledanja: „Otkrit će se tada Slava Gospodnja i svako će je tijelo vidjeti“ (Iz 40,5). Božja je slava u Božiću postala vidljivom. Bog je prisutan, otkrio je svoje lice, gleda nas i mi njega vidimo.

Teološko-glazbeno razmišljanje o došašću



Došašće kao vrijeme iščekivanja bila je tema Teološko kulturne tribine održane 28. studenog u riječkoj katedrali. Teološko-glazbeno razmišljanje o došašću ponudio je mo. Josip Vidas, uz nekoliko prigodnih skladbi na orguljama, a tribinu je moderirala Andreja Jakubin. Vidas je započeo sa skladbom J. S. Bacha „Dodi, Spasitelju naroda“, adventskim luteranskim koralom koji je napisan po riječima himna Veni Redemptor gentium - sv. Ambrozija, a skladan na temelju gregorijanskog koral.

Govoreći o vremenu iščekivanja istaknuo je kako je adventsko iščekivanje vrlo konkretno, ispunjeno sadržajem, i radosno, ispunjeno nadom. „To je sveto, pobožno i posebno jako liturgijsko vrijeme. Konkretno je zato jer točno znademo koga iščekujemo. Iščekujemo našega Spasitelja.“ Objasnio je kako je vrijeme došašća dvostruko čekanje. Ono je vrijeme pripreme na svečanosti Božića u kojima se slavi prvi dolazak Sina Božjeg ljudima, a ujedno i vrijeme u kojem se misli upravljanju na iščekivanje drugog Kristova dolaska na svršetku vremena kada će doći u slavi suditi žive i mrtve, onako kako je obećao. „Tako vrijeme došašća dijelimo na dva razdoblja. Prvo traje od prve nedjelje došašća do 16. prosinca i u njemu je naglasak na eshatološkom vidu iščekivanja drugog Kristova dolaska. Liturgijska čitanja nas u ovom vremenu prisjećaju i potiču na razmišljanje o iščekivanju drugog Kristova dolaska. Od 17. do 24. prosinca naglasak je na pripravi za svetkovinu Božića, odnosno slavi se prvi Kristov dolazak.“

Podsjetio je da liturgijsko vrijeme došašća traje 4 nedjelje, odnosno između 3 i 4 tjedna, ovisno kojeg je dana u tjednu 25. prosinca, Božić. Ove godine došašće traje točno tri tjedna, najkraće moguće, jer završava Badnjakom 24. prosinca koji je ujedno i 4. nedjelja došašća.

U nastavku je govorio o radosti iščekivanja Spasitelja koja je primjetna i u liturgiji. Pored radosti prevladavaju i osjećaji nade, čežnje, nestrpljenja uz trajan poziv na budnost. Iako je vrijeme došašća pokorničko, to nije tako izraženo kao u korizmi, a definirano je tako i u Zakoniku kanonskog prava. U kanonu 1250. stoji: „pokornički su dani i vremena u općoj Crkvi svaki petak u godini i korizmeno vrijeme“. Ipak najbolji primjer pokorničke tradicije su mise zornice koje zahtijevaju određenu žrtvu da bi se došlo do radosti.

Dalje je mo. Vidas govorio o liturgijskom ruhu i ukrašavanju crkve i oltara te pjesmama koje se pjevaju u došašću. „Ono što svakako karakterizira sveto vrijeme došašća su ogroman i poseban glazbeni opus, a pogotovo širok i bogat kada se radi o našem narodu. Na zornicama se pjevaju prekrasne hrvatske adventske pjesme, popjevke, koje često imaju snažno marijansko obilježje. Pjesme izražavaju radost zbog skore proslave Kristova rođenja i potiču na pripremu za ovu veliku svetkovinu. Imamo dio službenog gregorijanskog repertoara, koji je donekle preveden i na hrvatski.“ U nastavku je naveo i odsvirao nekoliko primjera liturgijskih skladbi za došašće te završio opet s Bachovom skladbom „Zazivam te Gospodine Isuse Kriste, usliši moju molitvu“.

Gledajte na fizičku aktivnost kao na način jačanja vašeg imunološkog obrambenog sustava. Nemojte dopustiti da vas hladnoća obeshrabri, već i zimi nastavite redovito izlaziti i vježbati.



Kada je u pitanju fizička aktivnost i prehrana, većina ljudi zimi se značajno opusti. Hladnoća je čest izgovor da se ne izađe i vježba na otvorenom. Čak i oni koji inače redovito vježbaju zimi znaju popustiti.

Bolje raspoloženje

Fizička aktivnost doprinosi boljem raspoloženju: poznato je da smo zimi nekako manje raspoloženi i manje poletni. Riječ je o tipičnoj sezonskoj fazi, koja stiže s prvim hladnim danima i obično traje sve do proljeća. No isto je tako poznato da već nakon deset minuta vježbanja mozak oslobađa veću količinu tzv. dobrih hormona, serotonina i dopamina, što može pomoći u smanjenju zimske melankolije i depresivna osjećaja te ojačati imunološki obrambeni sustav organizma.

Lakše je jednostavno sjediti u toplom. No poznato je da tjelesna aktivnost tijekom cijele godine, pa tako i zimi, ima pozitivan utjecaj na imunološki obrambeni sustav organizma. Zato redovitom tjelovježbom zimi možemo lakše izbjeći razne prehlade, gripu i druge viroze uključujući i COVID-19 infekciju. Ako se malo potrudimo, zimi izađemo na svjež zrak i bavimo se tjelovježbom, proći ćemo zdravije zimu.

Zimi vježbati jednako kao ljeti

Redovitim vježbanjem povećavamo protok krvi u organizmu. Tako povećavamo njegovu sposobnost da sebori protiv bakterija i virusa. Rezultat je toga smanjenje broja infekcija, ali i skraćivanje trajanja simptoma u slučaju da se razbolimo. Zbog toga je važno ostati aktivan i boraviti na otvorenome. Osim same dobrobiti tjelovježbe tu su i brojne koristi od boravka na svježem zraku. Naravno, hladni zimski dani baš nas ne motiviraju da se izvučemo iz kuće i krenemo vježbati. No trebali bismo se odlučiti i trenirati zimi jednako kao i u druga godišnja doba. Redovita tjelovježba, osim što doprinosi zdravlju i snazi organizma, omogućuje i da tijelo i psihi vratimo u ravnotežu. No postoji još niz razloga zašto je potrebna rekreacija zimi.

Tjelovježba daje više životne energije: veći dotok svježeg zraka uz fizičku aktivnost omogućit će da više kisika kruži orga-

Aktivno i zimi



Priredio: Ivan Host

nizmom pa će tijelo sigurno biti djelotvornije. A kada tijelo radi bolje, povećat će se i razina energije što će svakako dobro doći u ovim, nešto „tromijim“ danima. Više kisika doprinijet će i boljem pamćenju.

Fizička aktivnost pomaže održavanju poželjne tjelesne težine. Svi znamo kako se situacija s prehranom razvija zimi – kreće se s jakom i masnom hranom i ostalim ukusnim, ali vrlo kaloričnim, zalagajima. Pogotovo za vrijeme blagdana znamo često pretjerati s unosom hrane, zbog čega se nakupljaju suvišni kilogrami. To se može izbjeći upravo redovitom aktivnošću.

Oprez pri jako niskim temperaturama

Ako su temperature jako niske, mogu se javiti promrzline. Zato pripazite ako primijetite bljedoću lica, trnce ili izgubite osjet dodira. Još jedna stavka povezana s niskom temperaturom jest poledica pa je bitno biti na oprezu kako se ne bismo poskliznuli, pali i povrijedili se. Posebno trebaju paziti osobe starije životne dobi zbog manjka ravnoteže i već slabijeg koštanog sustava (osteoporoza). Za starije osobe pad s prijelomom može biti vrlo opasan. Isto tako, dok vježbamo, često dišemo na usta, što povećava mogućnost prehlade dišnih organa. Zato pri hladnom vremenu treba disati na nos – tako se zrak bolje zagrije dok stigne do pluća.

Bitno je i kako ćete se odjenuti. Stari ljudi kažu: ne postoji loše vrijeme već samo loša odjeća. Za trening na hladnom dobro je imati odjeću koja ne zadržava vlagu. Fokusirajte se na kvalitetne materijale koji uklanjaju znoj s vašeg tijela. Slojevita odjeća adekvatan je izbor. Preporuka su i jakne za zaštitu od vjetra, rukavice i adekvatne čarape i obuće. Odjeća ne smije ograničavati pokrete tijela. Na kraju treninga – čim stignete doma na toplo – treba se obvezno presvući u suhu odjeću.

Treba biti umjeren

Kako bi djelotvornost vježbanja i boravka na otvorenom bila pozitivna za zdravlje, treba se ipak pridržavati nekih pravila.

Dehidracija može biti problem – zimi ne osjećamo žeđ kao u toplijim mjesecima pa unosimo manje tekućine. No činjenica je da zimi, a pogotovo na hladnoći, također gubimo tekućinu. Tijekom tjelesne aktivnosti zimi jednako se znojimo. Zato je potrebno održavati unos tekućine (vode) i paziti da ostanemo hidratizirani. Neke su od najčešćih posljedica dehidracije žeđ, umor i vrtoglavica, a mokraća je tamno žuta. Zato treba redovito piti tekućinu, čak i kada ne osjećamo jaku žeđ.

Niska temperatura još je jedna stavka oko koje trebamo biti oprezni – pogotovo osobe starije životne dobi zbog potencijalnih problema s kardiovaskularnim sustavom, kao i plućni bolesnici. U primorju najčešće nisu ekstremno niske temperature. Ali u Gorskom kotaru nisu rijetkost. Za fizičku aktivnost na otvorenom prihvatljive su temperature do -5°C . Kad temperatura tijela krene padati, aktiviraju se mehanizmi u organizmu kako bi održali toplinu – ubrzanje metabolizma i nevoljan rad mišića. Zato bi osobama s kardiovaskularnim, plućnim i drugim zdravstvenim problemima svakako bilo dobro da se konzultiraju sa svojim obiteljskim liječnikom prije nego se zimi upuste u trening na otvorenom.

KAPELICA MAJKE BOŽJE LURDSKE KRAJ MJESTA GORNJI KUTI

Ovo je priča o povijesti jedne male, danas gotovo zaboravljene kapelice...



Piše: Karmen Delač-Petković

Na sjeveru Gorskoga kotara nalaze se Brod Moravice. Sjeverno od njih naselje je Gornji Kuti, utemeljeno još u 15. stoljeću. Selo nema svoju crkvu, ali na obližnjem brijegu postoji kapela sv. Andrije, podignuta pred 400 godina kao zavjet stanovnika mjesta Kuti protiv stočne kuge.

Osim te kapele, na rubu šume Lazica, a na raskrižju prema G. Kutima, Delačima i vrhu Parag odnosno Sv. Andrija, postojala je i omanja kapelica posvećena Majci Božjoj Lurdskej. Danas se ne zna kako je točno izgledala i kojih je dimenzija bila, iako postoji nekoliko fotografija na kojima se vide mladići iz mjesta Kuti snimljeni u blizini kapelice. Međutim fotografija same kapelice, koliko je poznato, nije sačuvana. Postoji samo fotografija već srušene kapelice. Ipak i ove postojeće snimke, s kapelicom u pozadini, daju nam barem približnu sliku o njezinim dimenzijama i obliku pa možemo reći da je bila pravokutna tlocrta, s kvadratnom nišom, zidana kamenom, vjerojatno neožbukana i pokrivena četvrtastom podebljom kamenom pločom. Kakva je bila unutrašnjost, iz fotografija se ne vidi.

Ne zna se tko ju je, kada i kojim povodom sazio, ali može se pretpostaviti da su to bili mještani naselja Kuti jer oni su je smatrali svojom i brinuli o njoj sve do završetka Drugog svjetskog rata, kad je to postalo „politički nepoćudno“. Zna se da su u predratno vrijeme onuda prolazile procesije, odnosno hodočasnici koji su išli prema proštenišnoj crkvi Majke Božje Škapularske u Moravičkim Selima što je, također nakon Drugog svjetskog rata prestalo. Sredinom prošlog stoljeća kapelica je već bila jako ruševna, a srušena je početkom sedamdesetih godina 20. stoljeća. Što je učinjeno s njenom sakralnom opremom i građevnim materijalom, danas se ne zna.

Nakon uspostave Republike Hrvatske obnovljeni su mnogi sakralni objekti, među njima i ova kapelica. U selu se običava se reći da je kapelica obnovljena

1992. trudom i donacijom Marije Kuralt (r. Burić), povratnice iz Francuske. Međutim to nije posve točno. Nova je kapelica sazidana malo dalje od negdašnje, a ne odgovara joj oblikom ni dimenzijama (manja je) te ju treba uzeti kao istoimeni nov, a ne obnovljen sakralni objekt. Osim toga, pri zidanju kapelice angažirali su se i mještani sela Kuti te su svojim donacijama (pijesak, cement...) poduprli gradnju, dok je gospođa M. Kuralt financirala ostale poslove. Dakle mještani su se uključili u obnovu, slično kako oduvijek zajedničkim naporima održavaju i obnavljaju obližnju kapelu sv. Andrije.

Nova je kapelica široka 115 cm, duboka 87 cm i visoka 249 cm, a – računajući i križ na vrhu – visoka je 266 cm. Pokrivena je crijepom i usmjerena prema istoku, prema Kutima. Od stare je kapelice za novu sačuvana samo lijepa kovana rešetka, kojom je zatvorena polukružna niša, jedini otvor na kapelici.

U njoj je industrijski izrađen stojeći kip Gospe Lurdske visok oko 50 cm. Gospa je odjevena u zlatom obrubljenu bijelu haljinu i bijeli plašt, sa širokim plavim pojasom te s krunicom na desnoj ruci i ružama na stopalima. Glavu joj okružuje aureola s natpisom. Kip stoji na nisku mramornu podnožju, a u pozadini su dva omanja ovalna medaljona: Sv. Srce Isusovo i Sv. Srce Marijino. S lijeve i desne Gospine strane po jedan je svijećnjak te po jedna vaza s bijelim ljiljanima i ružama.

U podnožju kapelice mali je betoniran plato, gdje se polaže cvijeće, i ploča na kojoj je uklesano: KAPELICA / MAJKE BOŽJE LURDSKE / OBNOVILA 1992. / MARIJA KURALT. U natpisu nema podataka o razlozima koji su gospođu Kuralt (1910. – 2007.) potaknuli na ovu donaciju



(uspomena na neki događaj ili osobu, zahvala, zavjet, oprost i sl.). Možda je ovj odluci pridonijelo iseljavanje obitelji Burić iz mjesta Gornji Kuti u Francusku, gdje je Lourdes središnje marijansko svetište. Antun Burić, brat Marije Kuralt, školovao se u Francuskoj, a Marija je tamo provela čitav radni vijek. Nakon umirovljenja vratila se u Hrvatsku te živjela u Rijeci, Gornjim Kutima i Brodu na Kupi. Sahranjena je u Brod Moravicama.

Kapelicu je ljeti 1992. godine posvetio brodmoravički župnik Leopold (Polde) Barić, a tim je povodom upriličeno i veliko narodno veselje u obližnjoj lovačkoj kući u šumi Lazica. Nažalost, nismo našli

U selu se običava se reći da je kapelica obnovljena 1992. trudom i donacijom Marije Kuralt (r. Burić), povratnice iz Francuske. Međutim to nije posve točno. Nova je kapelica sazidana malo dalje od negdašnje, a ne odgovara joj oblikom ni dimenzijama (manja je) te ju treba uzeti kao istoimeni nov, a ne obnovljen sakralni objekt. Osim toga, pri zidanju kapelice angažirali su se i mještani sela Kuti svojim donacijama.

ni te fotografije, iako se zna da je netko fotografirao događaj.

O kapelici je poznato malo podataka te moje istraživanje nije donijelo nove informacije, iako sam se raspitivala kod najstarijih mještanki, starijih članica crkvenog zbora, članova lokalne Etno udruge „Turanj“, vjeroučitelja i tadašnjeg župnika.

Danas je kapelica u zadovoljavajućem fizičkom stanju, ali se, poslije epidemije COVID-a 19, više pred njom ne održavaju pobožnosti. Iako su mještani Brod Moravica, a osobito mjesta Kuti, danas malobrojni, ipak bi, vjerujem, rado obnovili stare pobožnosti, u što bi bilo dobro uključiti i mlade. Možda bi proslave Velike i Male Gospe ili pak spomendan Gospe Lurdske 11. veljače bili prava prilika za to.

Vol poznaje svog vlasnika, i magarac jasje gospodareve

Vol i magarac uzor su i poziv svima da u novorođenom Djetetu prepoznaju Božjega sina, da mu se poklone i budu vjerni i poslušni jer on ima „riječi života vječnoga“ (Iv 6,68).



Musei Vaticani



Piše:
Bruna Velčić

Nema jaslca bez vola i magarca, no ni jedno ih evanđelje ne spominje, i jedino Luka svjedoči o tome kako je Isus, po rođenju, položen u „jasle“ (Lk 2,7.12.16). Odakle onda u jasicama vol i magarac i koje je njihovo značenje?

Ovaj par životinja našao je svoje mjesto u jasicama zahvaljujući apokrifnom Pseudo-Matejevu evanđelju. Ondje, u 14,1, čitamo: „Trećega dana nakon rođenja Gospodinova, Marija je napustila spilju i ušla u štalu. Položila je dječaka u jasje, a vol i magarac su ga štovali. Tako su se ispunile riječi proroka Izaije: ‘Vol poznaje svog vlasnika i magarac jasje gospodareve’ (Iz 1,3). Vol i magarac, među koje je dječak bio položen, neprestano su mu se klanjali. Tako su se ispunile riječi proroka Habakuka: ‘Objavit ćeš se među dvjema životinjama’ (Hab 3,2, prema grčkom prijevodu – Septuaginti).“

Apokrifna evanđelja knjige su biblijskog sadržaja isključene iz kanona Novog zavjeta jer ih se ne smatra nadahnutima od Boga. Unatoč tome pojedini elementi iz apokrifnih spisa imali su utjecaja na kršćansku pobožnost. U slučaju vola i magarca zanimljivo je primijetiti da ih Pseudo-Matejevo evanđelje spominje referirajući se na dvije kanonske starozavjetne knjige: proroke Izaiju i Habakuka. Među njima posebno je vrijedna referenca na Izaiju 1,3 jer se upravo u tom retku izričito spominju vol i magarac.

Posežući za govorom o volu i magarcu Izaija priziva Izraelcima pred oči sliku dviju pokornih životinja, spremnih da budu u službi čovjeka kao vjerni suradnici. Prema Starom zavjetu, vol i magarac domaće su životinje *per excellence*. Izraelcima su volovi, upregnuti u jaram, služili za oranje zemlje, a magarci, osim za obrađivanje zemlje, također i za prijevoz tereta i osoba. Kao takvi imali su značajno mjesto i

veliku vrijednost u svakom domaćinstvu, na što ukazuje i niz propisa u Petoknjžju koji određuju naknade u slučaju da netko prouzroči njihovu smrt ili ih ukrade. Propisuju da je onaj tko pronađe vola ili magarca dužan vratiti životinje njihovu gospodaru, pa i u slučaju kad je taj neprijatelj. Vol i magarac spominju se također u Dekalogu, tj. u Deset zapovijedi: poput svih pripadnika domaćinstva, i oni imaju pravo na subotnji počinak. Tuđeg vola i magarca, kao i tuđu ženu, nije dopušteno ni poželjeti, a kamoli prisvojiti. O važnosti i vrijednosti volova govori i sam Isus kad napominje da je, kako bi napojio ili spasio vola, gospodar spreman čak prekršiti subotnji počinak (Lk 13,15; 14,5). Pavao uspoređuje vlastito misijsko poslanje sa strpljivim i ustrajnim radom vola (1 Kor 9,9), a Isus za svoj ulazak u Jeruzalem na

Ovaj par životinja našao je svoje mjesto u jasicama zahvaljujući apokrifnom Pseudo-Matejevu evanđelju.

Cvjetnicu bira magarca, životinju koju su jahali i starozavjetni kraljevi, čime potvrđuje da je on mesijanski kralj čiji je ulazak u Jeruzalem na magarcu navijestio prorok Zaharija (9,9).

Stavljajući Izraelcima pred oči slike ovih životinja, prorok Izaija nastojao ih je potaknuti na obraćenje, odnosno na vjernost i poslušnost te suradnju s Bogom. Bog naime na početku knjige proroka Izaije optužuje svoj narod da ih je podigao i odgojio, a oni se protiv njega bune (Iz 1,2). „Vol poznaje svog vlasnika, i magarac jasje gospodareve – Izrael ne poznaje, narod moj ne razumije“, veli Bog (Iz 1,3). Dakle, dok vol i magarac prepoznaju te se poslušno pokoravaju svojim gospodarima, Izrael, umjesto da postojano živi svoje savezništvo s Bogom slušajući njegove riječi, čini zlo i okreće Bogu leđa (usp. Iz 1,4).

Nadovezujući se na Izaijin govor o volu i magarcu, koji poznaju svoga gospodara i njegove „jasle“ (1,3), Pseudo-Matejevo evanđelje smjestilo ih je uz Isusove

jasje tumačeći da su ga štovali i klanjali mu se jer su u njemu prepoznali Gospodina, Krista Spasitelja. Stoga su vol i magarac uzor i poziv svima da u novorođenom djetetu prepoznaju Božjega sina, da mu se poklone i budu vjerni i poslušni jer on ima „riječi života vječnoga“ (Iv 6,68).

Vrlo su rano vol i magarac ušli u kršćansku ikonografiju te ih nalazimo uz Isusa već na sarkofazima iz 4. stoljeća. K tome crkveni su se oci u svojim tumačenjima Svetoga pisma često osvrtni na njihovu prisutnost uz Isusa donoseći različite poučne interpretacije. Posebno je značajno tumačenje vola i magarca kao dvaju naroda, poduprto starozavjetnim shvaćanjem vola kao čiste životinje, koja se smjela blagovati i žrtvovati Bogu, i magarca kao nečiste životinje. Crkveni oci u volu su prepoznali izabrani narod Izrael pozvan da nosi jaram Zakona i „preživa“ Božju riječ, tj. hrani se njome; a u magarcu pogane, nečiste narode, okaljane grijehom praznovjerja i idolopoklonstva. Isus je Gospodin i Spasitelj i jednih i drugih: Židove je oslobodio jarma Zakona jer, kako uči Pavao, čovjek se ne spašava djelima Zakona već vjerom (Rim 3,28); a pogane je izbavio iz tame praznovjerja i idolatrije (usp. Iz 9,1). Prisutnost vola i magarca uz Isusove jasje označavala bi tako univerzalnost spasenja: spasenje potječe od Židova, ali otvoreno je svim narodima jer su pogani, kao i Židovi, pozvani prepoznati i prihvatiti spasenje u Kristu Isusu. Vol i magarac, združeni u klanjanju utjelovljenom Bogu, predstavljaju u konačnici novi izabrani narod – Crkvu.

Osim ove interpretacije značajno je također tumačenje koje crkveni oci daju polaganju Isusa u jasje. Jasje su naime „hranilište“ za životinje, mjesto u koje se stavlja slama. Marija polaže Isusa upravo u takvo jedno „hranilište“, čime on sam postaje „hrana“. Isusovo polaganje u jasje stoga je i nagovještaj euharistijske žrtve, odnosno Kristove žrtve na križu te dara njegova tijela i krvi za hranu u slavlju svete euharistije.

ADVENTSKE I BOŽIĆNE PJESME

Došašće je bogoslužno vrijeme od četiri nedjelje prije Božića. Ono je označeno radosnim iščekivanjem Isusova dolaska i pripravom za taj dolazak.



Piše: Andrejka Srdoč Geraci

Došašće je liturgijsko vrijeme koje slavi iščekivanje Boga i čovjeka, Crkve i čovječanstva, stvorenja i svega stvoreno-ga. Na Zapadu je ovo liturgijsko vrijeme označavalo dane koji prethode slavlju rođenja Gospodinova te se postupno oblikovalo i gotovo prirodno dobilo naziv **Adventus**. Latinski izraz potječe od glagola *advenio*, to jest: stići, doći, doseći. Adventus prevodi grčki izraz *parusia*, koji je pak povezan sa *epifanijom* i izražava slavni dolazak Gospodina Isusa Krista na kraju vremena. Iz molitve prvih kršćanskih naraštaja sa snažnom eshatološkom komponentom u vjerničkoj zajednici nastao je liturgijski naziv **Maranathá**. Zaziv poznat kao „Gospodine naš, dođi!“ (1 Kor 16,22; Otk 22,20; Didah 10,6) isповijeda vjeru u proslavljenog Krista, nazočnog u zajednici okupljenoj posebno na euharistiji. Svako euharistijsko slavlje završavalo je s *Maranathá*, dirljivim vapajem zajednice koja je željela slavni dolazak svoga Gospodina.

UPORABA ORGULJA I DRUGIH INSTRUMENTATA U DOŠAŠĆU

Za vrijeme došašća Opća uputa Rimskog misala kaže da se Slava ne pjeva, osim na svetkovine i blagdane (usp. OGMR 55). Također predlaže da se „orgulje i druga glazbala koriste s umjerenošću koja odgovara naravi ovoga vremena, izbjegavajući iščekivanje pune radosti Rođenja Gospodinova“ (OGMR 313). Znači u došašću nema svečanih preludija na orguljama. Instrumenti služe samo za pratnju pjesama i pobožno pjevanje vjernika sve do polnoćke.

IZBOR PJESAMA

Došašće je obilježeno dvostrukom pripravom: za Isusov slavni dolazak na kraju vremena i za godišnju proslavu Isusova prvoga dolaska (Božić).



Prema toj dvostrukoj pripravi **došašće je podijeljeno na dva djela**.

Od prve nedjelje došašća do 16. prosinca eshatološki je dio, u kojemu se Crkva priprema za Gospodinov drugi dolazak. Tada će odgovarati one pučke pjesme koje govore o Kristovu drugom dolasku (*Padaj s neba, Sine Božji, Klikuj-te sada zanosno, Evo ide čas, Visom leteć, Nebesa odozgor rosite*).

Od 17. do 24. prosinca božićno je došašće, koje nas bliže pripravlja za slavljenje Kristova rođenja. Tada više odgovaraju pjesme marijanskog smisla (*Poslan bi anđel Gabrijel, Zlatnih krila, Raduj se, grade Nazaret, O Marijo, ti sjajna zornice, O rumena zoro jasna*).

Prikladno je pjevanje Pokajničkog čina, s obzirom na izostanak pjevanja Slave, pribjegavajući također drugoj formuli Rimskog misala u kojemu molimo retke psalama 50 (r. 1) i 84 (r. 8): „Pokaži nam, Gospodine, milosrđe svoje. I daj nam svoje spasenje.“ Osim toga može se pjevati i treći obrazac sa zazivima specifičnima za adventsko vrijeme (tropirani Gospodine).

Za pričesnu pjesmu dobro je pozvati se na pričesne antifone Rimskog misala za godinu A, ističući kako liturgija riječi i euharistijska liturgija čine jedan čin bogoslužja.

„U vrijeme došašća liturgija često i na uzoran način slavi Blaženu Djevicu“ (Direktorij o pučkoj pobožnosti i liturgiji, 101). Zbog toga bi, posebno u danima oko Božića, pjesme posvećene Bl. Djevici Mariji mogle naći odgovarajuće mjesto. Za završnu pjesmu može se uzeti marijanska pjesma, koja se dobro uklapa u slavlje, a na četvrtu nedjelju došašća, kod prinosa darova, kako predlaže *Graduale Romanum*, može se uzeti pjesma Ave Maria (Zdravo Marijo).

BOŽIĆNO VRIJEME

Božićno vrijeme ima dva središta: Božić i Bogojavljenje. Božić je godišnja proslava Isusova rođenja.

Na Božić slavimo veliko i jedno od temeljnih otajstava kršćanske vjere: utjelovljenje, rođenje Isusa Krista, Bogočovjeka.

Naše najljepše adventske i božićne pjesme nastaju u 17. i 18. stoljeću i možemo reći da je hrvatski narod jedan od najbogatijih naroda u Europi po broju božićnih pjesama. One se nalaze već u Pavlinskoj pjesmarici (1644.) i u zbirci *Cithara Octochorda* iz 1701. Bile su napisane na čakavskom, kajkavskom i ikavskom narječju. Na primjer pjesma U to vrijeme godišta – u Dalmaciji nalazimo tekst U se vrime godišća ili Ljubljeni Ježušek (*Cithara Octochorda*) i dr. pjesme.

Među najljepšim su pjesmama *Veselje ti navješćujem, O Betleme, Radujte se narodi, Svim na zemlji, Narodi nam se, Tri kralja jahahu*. Sve su ove pjesme nadahnute biblijskim tekstovima i možemo reći da su raspjevana ikona evanđelja, radosna vijest za sve ljude dobre volje. Pjevajući ove pjesme mi isповijedamo svoju vjeru i ponovo proživljavamo rođenje Kristovo, koje se dogodilo prije 2000 godina, ali i dandanas se svakodnevno rađa u našim srcima. Pjevanjem božićnih pjesama slavimo maloga Boga koji je došao među nas! Nema Božića bez božićnih pjesama!

KRŠĆANSKI KORIJENI DANAŠNJE RIJEKE

Rijeka ima dugu kršćansku tradiciju, koja je bila, poglavito u drugoj polovici prošlog stoljeća, sustavno zanemarivana i(li) zatirana. Svjedoči o tome, među ostalim, starokršćanska bazilika s iznimno vrijednim podnim mozaicima kod Kosog tornja, čiji su ostatci još uvijek pod debelim slojem asfalta. Među ranokršćanskim crkvama, ali izvan nekadašnjih gradskih zidina, poznat je položaj bivših kapela sv. Andrije na raskrižju današnjih ulica Ciottine i Fiorella La Guardije te sv. Lovre na Sušaku na mjestu današnje Strossmayerove ulice. Obje su crkve bile podignute na antičkim grobljima.



Piše: Goran Moravček

Prošlost Grada Svetog Vida bila je burna i zanimljiva, no često je zatrta povijesnim maglama, osobito kad je riječ o najranijim razdobljima. Drevna Tarsatica, također Tharsatico i Tharsaticum, ima svoje začetke u manjem ilirskom naselju o čemu svjedoče arheološki nalazi iz razdoblja od 4. do 1. stoljeća pr. Kr. pronađeni istočno od Starog grada, na području današnjih ulica Dolac, Erazma Barčića, Pomerio i Dežmanova. Naselje bilježi Strabon (63./64. pr. Kr. – 24.), starogrčki povjesničar, geograf i filozof, kao i Plinije Stariji (23. – 79.) u djelu „Naturalis historia“.

Klaudije Ptolomej (oko 85. – oko 165.) također je ostavio zapise o našim krajevima u antičko doba u djelu „Geografska uputa“. U osmoj knjizi ovog djela, sačuvanog u srednjovjekovnim prijepisima, nalazi se karta nazvana „Peta karta Europe“ (Quinta Europae Tabula) s izuzetno detaljnim prikazom Ilirika i Panonije, pružajući imena antičkih lokaliteta i njihove koordinate. Ptolomej spominje Rječinu pod grčkim imenom Oieneus, što sugerira da je želio naglasiti njezin geopolitički značaj, budući da je rijeka Enej bila označena kao granica između Japoda i Histra. U kasnijem razdoblju naselje na ušću Rječine bilježi Antoninov itinerarij (Itinerarium Antonini Augusti) iz 3. st., Peutingerova mapa (Tabula Peutingeriana) iz 4./5. st. te Kozmografija Anonimnog Ravenjanina (Ravennatis Anonymi Cosmographia) vjerojatno iz ranog 9. stoljeća.

TARSATICA U STAROME GRADU

Rimska kolonija Akvileja, osnovana 181. godine pr. Kr., bila je vojno uporište

i polazište Rimljana prema Istoku. Ceste su najviše pridonijele formiranju, učvršćivanju i usponu pojedinih središta pa, sukladno tome, i Tarsatice. Publica Via Aquileia Tharsaticam bila je položena u smjeru: Aquileia – Tergeste – Ad Malum – Ad Titulos – Tarsatica. Putovi su od Tarsatice vodili dalje preko Ad Turesa prema Seniji, Jaderi i Saloni u Dalmaciji, odnosno za Sisciju prema Panoniji.

Naselje se razvilo zahvaljujući geostrateškom položaju, obilju vode i pogodnoj luci blizu ušća Rječine. Tarsatica je pripadala rimskoj provinciji Dalmaciji, koja je počinjala kod Plomina. Žitelji su se bavili ribarstvom, obrtništvom i trgovinom. Mjesto je u drugoj polovici 1. stoljeća bilo gradska općina, municipij, u procesu romanizacije, jer dužnosnici su nakon jednogodišnje službe stjecali rimsko građansko pravo. Tarsatica se stoga utvrđuje i postaje značajno vojno središte. Gradi se rimski zid, limes, sačuvan danas u fragmentima, koji od morske obale preko Grobničkog polja vodi na sjever.

Od 3. stoljeća Zapadno Rimsko Carstvo zapalo je u krizu, a unutarnji sukobi za vlast oslabili su obrambene sposobnosti. Pod pritiskom barbarskih naroda na granicama izgrađen je novi sustav obrambenih zidina s vojnim logorima, poznat kao Claustra Alpium Iuliarum ili Julijsko-alpski bedemi. Oni su se protezali od Tarsatice sve do Nauportusa, današnje Vrhnike u Sloveniji. Tada je uspostavljen Tarsatički principij, čija se gradnja datira u razdoblje vladavine cara Galijena (253. – 268.) ili njegovih sljednika. Unatoč obrambenom sustavu,

na razmeđu 4. i 5. stoljeća došlo je do uništenja Principija.

U doba Istočnih Gota (Ostrogota), koji su u Italiji i na područjima do Dunava i Drine osnovali potkraj 5. stoljeća pod svojim vladarom Teodorikom snažnu državu, Tarsatica je ostala važnim vojnim središtem. U doba Ostrogota bila je središte šireg područja Liburnije te se u njihovo doba nazivala Liburnia Tarsaticensis.

Ostrogote je sredinom 6. stoljeća porazio rimsko-bizantski car Justinijan I. Veliki (483. – 565.), koji je uspio na kratko uspostaviti jedinstvo nekadašnjeg rimskog imperija. Nedugo nakon njegove smrti (565.) iz Panonije preko današnje Slovenije 568. prodiru Langobardi, koji u Italiji osnivaju državu. Što se u to doba događalo s Tarsaticom, nije nam poznato. Za Langobardima naviru Avari i Slaveni. Jedan od pravaca njihova nadiranja bila je rimska cesta što je do Senja preko Tarsatice vodila jednim krakom kroz Kras i Ćićariju prema Tergesteu (Trstu), a drugim smjerom preko Učke u Istru. Koncem 8. stoljeća franački kralj, budući car, Karlo Veliki, najprije je srušio langobardsku, a potom i avarsku državu te osvojio Istru.

Koncem 8. stoljeća, 799. godine, spominje se pogibija franačkog vojnog zapovjednika, furlanskog markgrofa Erika, koji je usmrćen u zasjedi „stanovnika obalnoga grada Tarsatice“. Je li nakon toga naselje u osvetničkom pohodu bilo razoreno?



TARSATIČKA BISKUPIJA

Kršćanstvo je pustilo snažne korijene nakon obnove tarsatičkog naselja i njegova prosperiteta u 5. i 6. stoljeću. O tome svjedoče ostatci monumentalne starokršćanske bazilike s raskošnim mozaicima na trgu kod Kosog tornja. Nagađa se da je ta bazilika mogla biti stolnica Tarsatičke biskupije. Nedoumice izaziva isprava iz 996. godine prema kojoj car Svetog Rimskog Carstva Oton III. dodjeljuje Akvilejskoj patrijaršiji šest biskupija, a među njima je i Tarsatička (Episcopatum Tarsaticensem). Vjerodostojnost te isprave tema je znanstvenih rasprava jer je područje istočno od Učke, uključujući i Tarsaticu, bilo u hrvatskoj državi i izvan vlasti njemačkog cara.

Prema oporuci Ulrika II. Orlamünde, markgrofa Istre, iz 1102. godine, spominju se mnoga mjesta u Istri kojima je on raspolagao, a koja je poklonio akvilejskom patrijarhu, poput Buzeta, Boljuna, Huma, Vranje, Kožljaka itd., ali se ne

spominje ni jedno mjesto s istočne strane Učke, što znači da je izuzeto područje danas poznato kao Liburnijsko primorje i južnije od njega. Iz toga se zaključuje kako je Tarsatica postojala, ali unutar hrvatskih granica. Lujo Margetić misli kako 996. postoji „obalni grad Tarsatica“ – dakako, ne Trsat, koji je još stoljećima bio mjestance s nekoliko kuća, koje po crkvenim propisima nije moglo biti sjedištem biskupije.

Godine 1997. i 1999., prilikom zaštitnih arheoloških radova pored crkve Uznesenja Marijina u Starome gradu, pronađeni su ranokršćanski mozaici položeni oko 5. stoljeća. Ranokršćanska crkva, kojoj pripadaju mozaici, bila je dužine oko 30 metara, a na njezinu mjestu kasnije je izgrađena manja crkva sa zvonikom. Radmila Matejčić navodi kako je ta crkva mogla biti i stolna stoga što su sve stolnice od Aquileje do Senja bile u starokršćanskom razdoblju posvećene Uznesenju Blažene Djevice Marije u Nebo.

Arapski geograf Muhamed Al-Idrisi (1099. – 1164.) sredinom 12. stoljeća piše da je Lovran posljednje mjesto koje pripada akvilejskom patrijarhatu te da „Bakar dolazi kao prvi grad zemalja Hrvatske, koje se zovu Dalmacija, a koje se protežu duž mora“. Između Lovrana i Bakra, po Al-Idrisiju, nema naselja. Hrvatska granica povukla se od Brseča na Rječinu i ondje će ostati više od 830 godina.

Nakon smrti hrvatsko-ugarskoga kralja Kolomana 1116. godine njemački car Henrik V. i Mletačka Republika pokušali su uništiti hrvatsko-ugarsku državnu zajednicu, uspostavljenu 1102., pod slabim Kolomanovim sinom Stjepanom II. Mletci su osvojili cresko otočje, a Njemačko Carstvo rasteglo se do Rječine. Žitelji Tarsatice prebjegli su na istočnu obalu Rječine; sagradili utvrdu na Trsatu i na nju prenijeli ime napuštene Tarsatice. Utvrda na Trsatu čuvala je novu hrvatsku granicu na Rječini.

NOVO NASELJE NIČE UZ GRANICU NA RJEČINI

Potkraj 13. stoljeća ponovo se spominje naselje na lijevoj obali Rječine, koje je za Mlečane „neprijatelj“, kako se spominje 1281. godine. Naselje se razvija zahvaljujući trgovini s Kranjskom, a o tome svjedoči i mitnica, koja je otvorena u Rupi, na današnjoj hrvatsko-slovenskoj državnoj granici, gdje su grofovi Gorički ubirali prihode od carine.

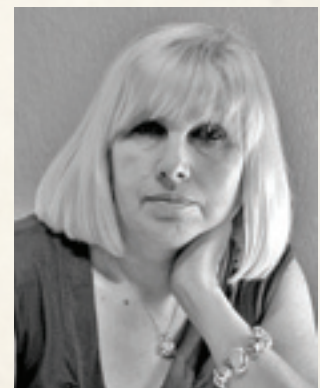
Novi grad na lijevoj obali Rječine razvija se pod imenom Reka, Rika, Flumen, Sankt Veith am Pflaum, Fiume. Naselje se širilo uz more od crkve sv. Jeronima i samostana augustinaca, koji je osnovan najkasnije početkom 14. stoljeća, do crkve Uznesenja Marijina na istočnom dijelu. To je bila glavna crkva naselja i uz nju se nalazilo groblje. Starija jezgra, kaštel, kao sjedište gospodara cijeloga područja, nametnula je svoga zaštitnika svetoga Vida čitavom gradu.

Prvi poznati gospodari Rijeke bili su grofovi Devinski, a naslijedili su ih pripadnici obitelji *Walsee*. Habsburzi dolaze na vlast 1465. i, uz manje prekide, gradom upravljaju do 1918. godine. Car Rijeku administrativno povezuje s Kranjskom, a gradom upravljaju kapetani. Posredstvom trgovaca iz Kranjske prodire protestantizam, a kako bi se tome oduprli, gradski oci pozivaju u Grad Sv. Vida isusovce, koji na obale Kvarnera stižu 1626. godine. Ovdje su djelovali 145 godina te su ostavili dubok trag. U njihovo doba gradi se crkva sv. Vida i osniva učilište, čiju tradiciju baštini danas Riječko sveučilište. Temeljni kamen za crkvu sv. Vida položen je 1638. godine, a riječka barokna ljepotica posvećena je 1742. Crkva je postala katedralnom 1925. te metropolitomskom 1969. godine.

SJEĆANJE

SANDA MORAVČEK

Vinkovci, 20. kolovoza 1955. – Zagreb, 27. prosinca 2010.



Susret Caritasovih volontera



U prostorijama Pastoralnog centra u župi sv. Josipa radnika u Ličkom Osiku 2. prosinca održan je susret Caritasovih volontera Gospičko-senjske biskupije. Susretu su nazočili volonteri iz župa biskupije, predvođeni župnicima i njihovim najbližim suradnicima župnih Caritasovih volontera.

Okupljenima su poticajne riječi uputili župnik domaćin i ravnatelj Caritasa Gospičko-senjske biskupije Luka Blažević te dijecezanski upravitelj Gospičko-senjske biskupije, Richard Pavlič. Upravitelj Pavlič se zahvalio ponajprije župnicima na kojima je najveća odgovornost, jer upravo oni u svojem radu uviđaju potrebe svojih župljana i tako sa svojim župnim suradnicima osjećaju blizinu drugog čovjeka.

Voditeljica ureda Caritasa Gospičko-senjske biskupije g. Kata Matanić dala je izvješće o radu. Caritas trenutno ima oko 360 obitelji koji su korisnici Caritasovih pomoći. Pomaže novčano i materijalno, drvima za ogrjev i ortopedskim pomagalicama. Šest puta godišnje obiteljima se dijele paketi, a Caritas je bio uključen i u pomaganju izbjeglicama iz ratom pogođene Ukrajine. Od 2012. godine, trgovački lanac Lidl i Vlada RH pomažu u radu Caritasa. Na Dan života i Dan bolesnika djelatnici Caritasa i volonteri posjete bolnice i staračke domove, a prije 12 godina započeta je akcija sadnje krumpira pa se i tom akcijom ove godine skupilo se oko 13 tona koje se podijelilo pučkim kuhinjama u Šibeniku, Rijeci i Zagrebu. U prostorima Caritasa Gospičko-senjske biskupije smješteno je 15 studentica. Kako bi Caritas mogao napredovati i rasti kupljen je skladišni prostor u Gospiću te se trenutno rješava projekt njegove adaptacije.

Nakon izvještaja uslijedilo je neformalno druženje Caritasovih župnih volontera te zajednički objed. Caritasovi volonteri svojim djelovanjem žele nam poručiti kako dobra volja postoji i čovjek je taj koji u susretu s čovjekom može pokazati Božju dobrotu.

Glavna tema susreta bila je "Ljubiti djelima - 90 godina djelovanja i rada u službi potrebnima", stoga je predavanje održala ravnateljica Caritasa Zagrebačke nadbiskupije s. Jelena Lončar, SSF.

S. Jelena osvrnila se na rad Caritasa Zagrebačke nadbiskupije, te prikazala njegovo djelovanje u Zagrebačkoj nadbiskupiji tijekom 90 godina. Danas Caritas Zagrebačke nadbiskupije ima oko 165 zaposlenih, oko 230 korisnika u domovima o kojima se skrbi svakodnevno od 0-24. Caritas broji oko 1400 župnih volontera i 1200 volontera izravno je pod nadbiskupijskim Caritasom. Caritas brine o beskućnicima, žrtvama obiteljskog nasilja, studentima slabijeg imovinskog stanja i brojnim korisnicima domova. Tužna je i tragična priča svakog korisnika, a najveća ljubav i toplina zaposlenika i volontera vidljiva je u radu s osobama koje imaju teškoće u razvoju.

Splitsko-makarski nadbiskup Zdenko Križić zaredio je đakona Gospičko-senjske biskupije Karla Špoljarića

Pozvani smo služiti svima

Novi đakon Gospičko-senjske biskupije na putu prema svećeništvu je Karlo Špoljarić iz župe Uzvišenja Svetog Križa u Perušiću. Zaredio ga je splitsko-makarski nadbiskup Zdenko Križić za vrijeme svečanog misnog slavlja koje je predvodio u subotu, 25. studenog, u crkvi Uzvišenja Svetog Križa u Perušiću.

Nadbiskup Zdenko u prigodnoj homiliji objasnio je značenje đakonata a zatim se obratio đakonu riječima: "Dragi Karlo, Božja riječ nas upozorava na ovu opasnost koja je i danas itekako ozbiljna prijetnja u našem đakonskom ili svećeničkom pozivu: a to je pristranost, to je opasnost da se prema osobama odnosimo, ne po evanđeoskom kriteriju, nego po kriteriju simpatije, poznanstva ili interesa. Takvo ophođenje sa osobama, napose siromašnima, bi bio teški poraz za naš poziv. Pozvani smo služiti svima s Isusovom lju-

bavlju, a još posebnije da to činimo onim najslabijim, jer se Isus s njima na poseban način poistovjetio. I rekao je vrlo jasno: „Ono što ste učinili jednom od moje najmanje braće, meni ste učinili.“ Svoju homiliju završio je porukom: "Dragi Karlo, nemoj nikada prihvatiti živjeti osrednje ili površno svoj poziv. U takvom životu nećeš naći ispunjenje i radost. Nećeš se osjećati sretnim. Isus te poziva da ostaneš u njegovoj ljubavi i jamči ti da ćeš biti sretan. On ti govori kako se život ispunjava kada se daje drugima, i umnaža kada se troši za druge. Želim ti od srca da u svom đakonskom, a napose kasnije u svom svećeničkom životu, iskusiš istinitost ovih Isusovih riječi. Amen."

Na svetoj misi koncelebrirali su dijecezanski upravitelj Gospičko-senjske biskupije Richard Pavlič, župnik Mile Šajfar i drugi svećenici Gospičko-senjske bisku-



pije. U asistenciji su sudjelovali bogoslovi Gospičko-senjske biskupije i Nadbiskupskog bogoslovnog sjemeništa u Zagrebu te drugi ministranti.

Karlo je rođen 12. rujna 1998. godine u Gospiću, od majke Marije i oca Ivice, kao prvo od sedmero djece te obitelji. Uz završenu redovitu Osnovnu pohađao je i Osnovnu glazbenu školu. Završio je Teološki studij na Filozofsko-teološkom institutu Družbe Isusove u Zagrebu, a svoj bogoslovski put započeo je 2017. godine u bogoslovnom sjemeništu Ivan Pavao II. u Rijeci gdje je proveo propedutsku godinu. Kao geslo svoga ređenja Karlo je izabrao riječi "U ovom znaku ćeš pobijediti".

OTVORENA WEB STRANICA SUSRETA HRVATSKE KATOLIČKE MLADEŽI



Pripreme za Susret hrvatske katoličke mladeži u Gospiću dobro napreduju a to se može vidjeti i po pokretanju nove web stranice SHKM-a.

Od sada sve informacije vezane uz taj događaj možete pronaći na ovome linku <https://shkm.gospicko-senjska-biskupija.hr/>

Posjetite stranicu i saznajte sve o prijavama volontera, informacijama o prijavama sudionika koje će biti otvorene od 4. siječnja 2024. Također, na stranici se nalazi Priručnik sa katehezama za pripremu mladih na susret, a s kojim ćemo vas upoznati malo kasnije. Osim toga, na stranici možete upoznati članove organizacijskog odbora ili saznati nešto novo o biskupiji domaćinu.

Međunarodni dan osoba s invaliditetom

Osjetite Crkvu kao svoju obitelj i svoj dom



OSOBE S INVALIDITETOM NISU ANĐELI

Nadbiskup se osvrnuo na dva prigovora osoba s invaliditetom koji se tiču odnosa prema njima. Prvi prigovor jest taj da se osobe s invaliditetom gleda kroz prizmu njihovih nedostataka. „To je pogrešno. Vi ste osobe. Ne smijemo vas gledati kroz vaš invaliditet. Nedostatke pak trebamo gledati kao bogatstvo.“ Drugi prigovor je taj da se osobe s invaliditetom smatra pročišćenima patnjom, poput anđela. „Osobe s invaliditetom nisu anđeli. Oni žele među nama biti ljudi“, rekao je nadbiskup.

„Svake nedjelje okupljamo se kao Crkva na euharistiji, jer smo Crkva upravo na euharistiji, a danas smo više Crkva jer nitko nije isključen“ – ovim riječima započeo je propovijed riječki nadbiskup Mate Uzinić na misi u katedrali sv. Vida, u nedjelju 3. prosinca na Međunarodni dan osoba s invaliditetom koji se obilježavao pod geslom: „Zajedno biti Crkva“. U zajedništvu su misu pratile osobe s invaliditetom i njihove obitelji i vjernici koji redovno dolaze na mise u katedralu, a prvu adventsku svijeću upalila su djeca iz Centra za odgoj i obrazovanje Rijeka. Gluhim i nagluhim osobama omogućeno je praćenje mise uz tumača znakovnog jezika.

Nadbiskup je u propovijedi istaknuo da su osobe s invaliditetom Crkva i da Crkva na njih računa. „Niste i ne smijete biti samo objekt onoga što mi činimo, nego želimo da postanete, s onim što vi možete darovati, subjekt Crkve i njezina poslanja.“ U tome nam pomaže i sinoda sa svojim geslom: „Zajedništvo, sudjelovanje i poslanje“.

‘Zajedništvo’, nastavio je nadbiskup, znači da moramo svi biti jedni s drugima, da ne smijemo nikoga ostaviti iza sebe i da moramo zajedno hodati. Sinoda je zajednički hod. Ne možemo živjeti kao pojedinci ne vodeći brigu o drugima. Moramo biti zajedno jedni s drugima i to je ona ljepota koju možemo primijetiti danas u katedrali – ljepota naše različitosti koju smo stavili u službu jedni drugima i pretvorili u zajedništvo.“

Govoreći o ‘sudjelovanju’, pojasnio je kako ono znači da u tom zajedništvu svatko da ono najbolje od sebe. Nitko nije toliko bogat da ne može primiti nešto od drugog, a isto tako nitko nije toliko siromašan da ne može dati nešto drugome, podsjetio je nadbiskup. Svi mi možemo dati i primiti. Važno je biti spremni uključiti se. U tom kontekstu citirao je Dokument Dikasterija za laike „Crkva je naš dom“, nastao kao plod sinodalnog savjetovanja osoba s invaliditetom na razini opće Crkve i u kojemu osobe s invaliditetom poručuju da mogu sudjelovati u poslanju Crkve koja je i njihov dom. „Želim doista danas, da vi koji ste osobe s invaliditetom i vi koji ste članovi obitelji osoba s invaliditetom, osjetite Crkvu kao svoju obitelj u kojoj možete primiti ono što vam je

potrebno, ali želim vam poručiti i da toj Crkvi možete dati ono što je potrebno nama koji nismo osobe s invaliditetom, i što ne možemo dobiti bez vas i vaše specifičnosti i onoga što je za vas posebno.“ Pojašnjavajući posljednju riječ sinodalnog gesla – ‘poslanje’ – kazao je kako se ona odnosi na to da budemo oni koji u Crkvi nastavljaju Isusovo djelo spasenja.

Na kraju mise nadbiskup Uzinić je zahvalio svima na dolasku, a Klari Labinac i Budislavu Vukasu – voditeljima nadbiskupijskog Povjerenstva za osobe s invaliditetom – zahvalio je na organizaciji ovog događaja. Na misi su suslavili rektor Pripravničkog sjemeništa u Rijeci, Ivan Devčić i generalni vikar Riječke nadbiskupije i rektor katedrale, Mario Tomljanović.

NADBISKUP UZINIĆ S AJATOLAHOM HAMIDOM SHAHRIARIJEM

Riječki nadbiskup Mate Uzinić, u pratnji generalnog vikara Riječke nadbiskupije Maria Tomljanovića, pohodio je u nedjelju 12. studenog Islamski centar u Rijeci i tamo se susreo s generalnim tajnikom Svjetskog vijeća za približavanje mezheba, ajatolahom Hamidom Shahriarijem. Mezheb (ar. put) je pravac tumačenja vjere i približavanje unutar mezheba znači približavanje unutar raznolikosti.

U srdačnom susretu, na kojemu su nazočili predsjednik Mešihata muftija zagrebački Aziz ef. Hasanović, bliski ajatolahovi suradnici kao i riječki imami, razgovaralo se o važnosti međureligijskog dijaloga te promicanju mira i pravednosti. Nadbiskup je zahvaljujući na pozivu, poručio da predstavnici vjerskih zajed-

nica, kao i vjernici, moraju davati doprinos u promicanju mira, osobito molitvom.

Ajatolah Shahriari je upozorio na potrebu da mir bude pravedan mir. Upoznao je okupljene i s dugom poviješću Irana koja je protkana suživotom različitih vjerskih denominacija. Iako je 98% stanovništva muslimansko, jednaka prava u ovoj zemlji imaju i ostale vjerske zajednice.

Sudionici susreta izrazili su žaljenje zbog stradanja svih nevinih žrtava rata na Bliskom istoku. Osudivši ratna djelovanja, kao i radikalizam, bez obzira kojoj vjerskoj denominaciji pripada, istaknuli su važnost molitve za potlačene i molitve za mir. U tom kontekstu, ajatolah je istaknuo ‘imamo istog Boga’ (o.p. kršćani, muslimani i židovi) i ‘Bog će nas Sudnjega dana pitati što smo učinili’ (u promicanju mira).

Dekanatski susreti vjeroučitelja i župnika



Delnički dekanat



Trsatski dekanat



Opatijski dekanat



Prvostolni dekanat

Tijekom listopada, studenog i prosinca nastavljani susreti vjeroučitelja i župnika u dekanatima Riječke nadbiskupije. Na svakome od njih sudjelovao je i nadbiskup Mate Uzinić s predstojnicom Katehetskog ureda Ksenijom Rukavina Kovačević. Cilj je ovih susreta da vjeroučitelji i župnici ojačaju suradnju i zajedništvo jer o tome ovisi kvaliteta prenošenja vjere na nove generacije. Usklađenim programom školskog vjeronauka i župne kateheze, koji se međusobno nadopunjuju, a ne ponavljaju, djeci je moguće pružiti više, bolju poduku za rast u vjeri. U sinodalnom duhu međusobnog slušanja razgovaralo se o mnogim temama, poput povjerenja i suradnje te sudjelovanja i honoriranja vjeroučitelja za rad u župi. Istaknuta je važnost iskrene međusobne komunikacije, razumijevanje župnika za obiteljski život, financijsku situaciju i slobodno vrijeme vjeroučitelja, kao i potreba učvršćivanja partnerskog odnosa između vjeroučitelja i župnika.

U **Delničkom dekanatu** susret je održan 14. listopada u Domu kulture u Brod Moravicama. Od problema s kojima se susreću istaknut je problem rada vjeroučitelja u više škola kao i opterećenost uspjehom što je logika ovog svijeta, a ne Božja logika. Svećenici su istaknuli kako dolaskom mlađih generacija nestaje tradicionalno kršćanstvo na ovim prostorima.

Susret svećenika i vjeroučitelja **Trsatskog dekanata** održan je u prostorima OŠ Kostrena 21. listopada, a okupljene je na početku susreta pozdravila ravnateljica Adriana Glavan. Izrazila je izvrsnu i plodonosnu suradnju škole i kostrenskog župnika Ivana Stošića te prenijela pozdrave pročelnice Upravnog odbora za odgoj i obrazovanje, Edite Stilin i načelnika Općine Kostrena, Dražena Vranića. Na susretu su spomenuti problemi nedosljednosti školskog vjeronauka i župne kateheze, kao i angažmana vjeroučitelja koji stanuju na

teritoriju jedne župe, a rade u školi na teritoriju druge župe.

Svećenici i vjeroučiteljice **Opatijskog dekanata** susreli su se u župi Volosko 4. studenog. Vjeroučiteljice su pohvalile suradnju sa župnicima te iskreno ukazale na problem sudjelovanja u životu župe u mjestu gdje rade, ako tu i ne žive. Istaknuli su problem neredovitog pohađanja vjeronauka kod učenika koji školski vjeronauk upisuju samo u godinama kada trebaju primiti prvu pričest i krizmu. Istaknuta je potreba okupljanja roditelja djece koja pohađaju vjeronauk te traženja novih metoda rada i ponuda koje će ih zainteresirati. One uključuju organiziranje različitih događanja i prigodnih susreta, povezivanje školskog kolektiva i župe, uključenost u projekte lokalne zajednice i druge aktivnosti koje ovisе o sposobnosti i inovativnosti vjeroučitelja i župnika. Vjeroučiteljice i svećenici razgovarali su i o osobnom svjedočenju vjere, očuvanju tradicije i novim načinima svjedočenja koji uključuju marginalizirane skupine, siromašne, bolesne, odbačene...

Za **Prvostolni dekanat** susret je organiziran u dvorani župnog doma na Škurinjama, 2. prosinca. Na temu međusobnih odnosa, kao pozitivne komponente izdvojeni su: povjerenje, uvažavanje, lijepa suradnja i zahvalnost vjeroučiteljima u njihovom radu i pomoći župnicima. Zadržali su se na temi nagrađivanja i vrednovanja vjeroučitelja za njihov katehetski rad u župi, koje dosad nije određeno nikakvim pravilnikom ili preporukom. Honoriranje je potrebno, ali novčano davanje, kao znak priznanja, ne isključuje potrebu besplatnog služenja, pri čemu su naglasili važnost razvijanja općenite svijesti o volontarijatu kao obliku djelovanja pojedinca u Crkvi i društvu, u kojem on daruje svoje vrijeme i talente bez očekivanja materijalnog uzvrata.

Nagrada za dobra djela

Nadbiskup Mate Uzinić primio je u srijedu 6. prosinca u Nadbiskupskom domu učenike Elektroindustrijske i obrtničke škole Rijeka, Marka i Luku Bosančića, koji su zasluženno dobili ovogodišnje Godišnje priznanje "Imperial". Nagrada im je dodijeljena na Svjetski dan djece, 20. studenog, u Dubrovniku.

Marko i Luka nagrađeni su zbog aktivne uloge u projektu usmjerenom na zajednicu te su time pridonijeli poboljšanju života onih kojima je pomoć najpotrebnija.

Nadbiskup je čestitao učenicima i njihovoj vjeroučiteljici Marijani Medanić, koja je u školi pokrenula projekt "Teens 4 Kids". Projekt se fokusirao na humanitarne aktivnosti koje podržavaju Caritasov dom za žene i djecu žrtve obiteljskog

nasilja „Sv. Ana“ u Rijeci, istovremeno educirajući o prevenciji nasilja. Posebno je pohvalio njihov maturalni rad, senzorne instalacije za sobu za igru djece štitenika Doma sv. Ana.

Nadbiskup Mate istaknuo je važnost humanitarnog rada učenika, naglasivši da ovo nije samo dobro djelo za djecu Doma sv. Ana, već i korak prema njihovom osobnom rastu, izgrađujući ih kao dobre i vrijedne ljude. Poručio im je da s humanitarnim radom ne treba stati, nego nastaviti činiti dobra djela.

Marko i Luka podijelili su svoje pozitivne dojmove iz Dubrovnika, gdje su primili priznanje "Imperial". Vjeroučiteljica Marijana Medanić naglasila je vrijednost



ovog priznanja, ističući namjeru organizatora da nagrade nove generacije koje svojim djelima čine živi spomenik na djecu koja su poginula u Domovinskom ratu.

Još jedna škola iz Riječke nadbiskupije dobila je Godišnje priznanje "Imperial". Uz Luku i Marka Bosančić nagradu je dobila i Marina Alaburić, učenica 3. razreda OŠ Bakar. Za svoje humano djelovanje, hrabrost i ustrajnost tijekom liječenja bolesnog brata za nagradu ju je predložila njena učiteljica Alma Hess.

U mrkopaljskom svetištu opet otkriven grob biskupa Ivana Starčevića

Svetište BDM Žalosne u Mrkoplju ispred glavnog oltara skrivalo je grob znamenitog biskupa Senjsko - modruške biskupije Ivana Starčevića, rođenog Mrkopaljca. Nakon koncilskih promjena liturgije i liturgijskog prostora njegov je grob prekriven podestima za oltar u skladu s novim liturgijskim propisima. U oči nedjelje Krista Kralja, 25. studenoga župljani Mrkoplja sa župnikom odlučili su ga otkriti i učiniti vidljivim i današnjim vjernicima i hodočasnici u ovo znamenito marijansko svetište Riječke nadbiskupije.

Biskup Starčević Umro je u Senju 24. studenoga 1934. gdje je i pokopan. Pogreb je bio 27. studenoga 1934., a predvodio ga je tada nadbiskup koadjutor Alojzije Stepinac. Tijelo biskupa Starčevića prenijeto je u Mrkopalj 18. srpnja 1937. i sahranjeno u grob ispred glavnoga oltara u svetištu BDM Žalosne u Mrkoplju.

Dr. Ivan Starčević rođen je 7. ožujka 1877. u Mrkoplju. Nakon gimnazije stupa u senjsko sjemenište. Poglavarima ga šalju kao odličnog i nadarenog bogoslova najprije u Zagreb, a onda u Budimpeštu na više nauke.

Nakon prve mise u Mrkoplju 1900. počinje svoje službovanje u Senju kao kateheta na pučkoj školi i docent pedagogike na bogosloviji. Postaje biskupski tajnik, spirituali i profesor dogmatike. Direktor kancelarije, kanonik, apostolski protonotar, kapitularni vikar. 4. srpnja 1932. ga je Pijo XI. imenovao senjsko-modruškim biskupom. Dr. Ivan Starčević bio poznat već otprije hrvatskoj javnosti zbog svoje učenosti, skromnosti i ljubavnosti te je ovo imenovanje od svih vrlo radosno pozdravljeno. Narod mrkopaljski sa suzom radosnicom u oku pripovijedao je jedan drugomu, do koje stepenice se je uzdigao svojom čestitošću i marljivošću nekoć siromašni dječarac. Posvećen je za biskupa 28. kolovoza 1932. od nadbiskupa Antuna Bauera. Njegovo službeno biskupsko geslo je bilo „Ora et labora!“ a ono životno „Sve za Boga i Hrvatsku!“

Svoje apostolsko djelovanje započeo je kanonskom vizitacijom i dijeljenjem sakramenta potvrde u svom rodnom Mrkoplju od 29. travnja do 3. svibnja 1933. Tada je krizmao 485 krizmanika!



Na grobu je veliki crni križ iznad kojega je ornament u obliku šešira koji označava biskupsku čast, a ispod njega stoji tekst:

Dr. IVAN STARČEVIĆ
BISKUP SENJSKI I MODRUŠKI ILI KRBAVSKI
ADMINISTRATOR KASTVA
* 1877 + 1934
DRAGI ISUSE DARUJ MU
POKOJ VJEČNI

Susret duhovnika katoličkih skauta Hrvatske

Pod geslom „Budi prisutan/ Bodi navzoči“ skautski duhovnici koji brinu o skautima u Hrvatskoj okupili su se 11. studenog u Driveniku, u Pastoralnom centru za razvoj skautizma „Alojzije Stepinac“. Program i radionice za duhovnike vodio je generalni kapelan katoličke konferencije za skaute europske regije i kapelan Skavtinje in skavti Slovenije, Janez Kobal. U ime katoličkih skauta Riječke nadbiskupije duhovnike je dočekaio predsjednik Udruge Petar Milošević sa svećenicima Nikolom Luketićem i Petrom Filipovićem.

Zanimljivim radionicama i igrama Kobal je približio duhovnicima metode rada s djecom i mladima kroz skautizam. Naglasak je bio, kako i samo geslo kaže – „Bodi navzoči“. „Svećenik treba biti prisutan među skautima, ali ne samo sakramentalno, nego i samom svojom prisutnošću doprinostiti“, rekao je Kobal. Skautizam nije turistička agencija niti igraonica za djecu već odgoj za život, zaključeno je na susretu.

EDUKACIJA ZA RODITELJE KATOLIČKIH SKAUTA: UVOD U ZAŠTITU I DOBROBIT DJECE

U Ordinarijatu Riječke nadbiskupije, u subotu, 2. prosinca, za roditelje katoličkih skauta Riječke nadbiskupije održan je prvi modul edukacije Centra za promicanje dobrobiti ranjivih osoba Hrvatskog katoličkog sveučilišta: „Uvod u zaštitu i dobrobit djece i ranjivih osoba“. Edukaciju je organizirao Metropolitanski pastoralni institut (MPI) na inicijativu predsjednika Katoličkih skauta Riječke nadbiskupije, Petra Miloševića.

Edukaciju je vodila voditeljica Centra za promicanje dobrobiti ranjivih osoba HKS-a, Anita Dučkić Sertić, a sudionike je na početku pozdravio ravnatelj MPI-a i vikar za pastoral Mario Gerić.

Edukacija se sastojala od više predavanja kroz koja su se obradile teme dostojanstva ljudske osobe, granice u odnosima te vrste i posljedice zlostavljanja. Održana je i radionica u kojoj su polaznici podijeljeni u manje skupine koje su kroz grupni rad utvrdile naučeno. Nakon završne rasprave predstojnica Metropolitanskog pastoralnog instituta u Rijeci, Natalija Bogović, sudionicima je uručila potvrde o sudjelovanju.



Slavljenički



Piše: Daria Ljevar

Vjerujem da ste se svi barem jednom u životu osjećali jako slavljenički. Da ste postali svjesni da je kamen postao zaglavni. A zašto u pripremi Božića pred sobom imati događaj Uskrsa, otkrite u nastavku...

Najprije, čini mi se, treba pojasniti zašto pripremati Božić, a ne pripremati se za Božić. Vjerujem da naslušujete kako se kao korijen ovdje ističe događaj Utjelovljenja, bez sumnje, nalik onom nazaretskom. Pripremiti Božić podrazumijeva zrelost, cjelovitost i odvažnost. Spomenute osobine ne znače savršenost, ali uzimam si za pravo, shvatiti ih kao osobine onih koji žele više. Ne bih voljela zalutati definirajući ove osobine, i ne znam hoću li uopće ponuditi definicije, a to na kraju nije ni važno. Kako god bilo, odvažiti se znači umjeti krizu pretvoriti u priliku. Biti cjelovit obuhvaća način života koji zna da ovisi o Onome koji te ljubi, a ne o životnim (ne) prilikama, a zrelost je kad sve ovo prihvaćaš i svaki dan koristiš kao vrijeme pronalaska prikladnog mjesta za događaj poroda. Ako pokušaš ovako, proživjet ćeš veći dio života u polusjenama i nećeš razumjeti, nekad čak i ništa, ali jednog ćeš dana biti spreman postati majkom i ocem, bratom i sestrom svakome tko te treba, nećeš se vezati po tijelu i osjećaju, nego po Duhu i posinstvu.

Ovako je živjela Marija kao majka Isusova i ovako živi danas i zauvijek kao moja i tvoja majka, kao Majka Crkve. Ona je (pre)bivala u slavljenju pa očito možemo i mi!

Pogledaj

*Gospodine,
pogledaj licemjerje moje.
Pogledaj,
Gospodine, klizi mi niz lice.
pogledaj ga Gospodine,
pokušava suzama saprati bol
koju je nanijelo.*

*Pogledaj licemjerje moje
Gospodine.
Poništi ga molim Te,
al' ne da me umiriš.
Poništi ga, molim Te, da ne
boli više,
da ne zabija čavle,
da ne bičuje,
da ne razapinje.
Molim Te.*

enataddei@2014

Valja nam se sjetiti i onih koje obično i ne primjećujemo

Na nama je da se odlučimo hoćemo li živjeti u mraku svoje sebičnosti i samodostatnosti ili ćemo biti svjetlost Svijeta i sol Zemlje. Svrha došašća je priprema za Božić.

Kako liturgijska godina nedjeljom Krista Kralja polako odlazi u povijest, približilo nam se novo, posvećeno vrijeme. Doba je adventa, radosnog iščekivanja Isusova rođendana. Iako se kroz povijest nadnevak istog mijenjao, ostala je ona čarolija koja grije i veseli srca svih ljudi pa i onih koji nisu vjernici. Posvuda niču štandovi intenzivnija je aktivnost kulturnih institucija. Pale se svijetla, trgovci zadovoljno trljaju ruke, a posebno djeca, jer poistovjećuju proslavu Božića sa darovima ispod božićne jelke.

Kako opisati doživljaj ovoga Vremena? To je kao kad se majka unatoč bolovima i trudovima veseli i iščekuje rođenje novog Božjeg djeteta na Svijet. Ima puno ljudi koji se unatoč teškim vremenima, ratovima, gladi, bolestima, odlučuju postati Kristovi učenici te svjesno svakodnevno uzimaju svoj Križić i žilavim radom hrane i čuvaju svoje obitelji, bitnog i osnovnog temelja ljudske zajednice.

Zvuči pomalo pobožno i blagoslovljeno ovo Vrijeme, a ono to i jest. Ipak, valja nam se sjetiti i onih koje obično i ne primjećujemo. To je vojska ljudi koji zaboravljeni žive na rubu egzistencije, žrtvi ovog nemilosrdnog vremena gdje napast sebičnosti i pohlepa za novcem na neki način pretvaraju novac u surogat za Boga, što podsjeća na zlatno tele koje je Mojsija natjeralo da se drugi put penje na Sinaj. Na nama je da se odlučimo hoćemo li živjeti u mraku svoje sebičnosti i samodostatnosti ili ćemo biti svjetlost Svijeta i sol Zemlje. Svrha došašća je priprema za Božić.

Sjetimo se da smo samo ljudi koji se nakon napornog rada vole proveseliti, jer nam je Bog darovao život. Imajmo to na umu i proslavimo Isusov rođendan, sretan Božić svima!

Igor Šiardi

Praksa vjere za kvalitetan život. Živjeti dobro u svjetlu vjere

Izdavačka kuća Kršćanska sadašnjost iz Zagreba nedavno je izdala knjigu pod nazivom "Praksa vjere za kvalitetan život. Živjeti dobro u svjetlu vjere", autora Nikole Vranješa, svećenika Riječke nadbiskupije i profesora pastoralne teologije na Katoličkom bogoslovnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Ova knjiga predstavlja teološko-pastoralno djelo čiji je glavni cilj osvjetljavanje poveznica između kršćanske vjere i teme kvalitete života. Standard života, dobar život, ispunjen život, ostvaren život, sve su to sinonimi koje na neki način i do neke mjere u suvremenom društvu i kulturi predstavlja jezična kovanica kvaliteta života. Zato ne čudi da upravo ona predstavlja jedno od glavnih područja interesa suvremenih ljudi. Ova knjiga želi ukazati na činjenicu da i kršćani trebaju živjeti kvalitetno i promicati kvalitetan život, ali da ga oni primarno promatraju iz perspektive svoje vjere. Istinska vjera im ne priječi živjeti kvalitetno, već ih potiče da sa svime što je pozitivno u suvremenoj kulturi pronađu poveznice i tako vjeru pokažu kao jednu od ključnih dimen-



zija uistinu kvalitetnog življenja. Ova knjiga pokazuje koje su to poveznice, te kako danas spajati vjersku s različitim drugim dimenzijama života u cilju istinski kvalitetnog i cjelovitog življenja.

Na kraju knjige donesen je zaključak koji pokušava objediti njezinu poruku. Važno je za istaknuti da se u njemu iznova prepoznaje nastojanje isticanja glavnih naglasaka razlučivanja koje spaja temu kršćanske vjere s temom kvalitetnog života. Još jednom se pokazuje da vjera životu može i treba dati posebnu notu kvalitete, ali da i ona sama može biti obogaćena i produbljena u susretu s mnogim općeljudskim stvarnostima koje za većinu ljudi predstavljaju preduvjet kvalitetnog življenja.

Riječki znanstveni mostovi: Bol i trpljenje kao mogućnost za ljudski rast

Riječki znanstveni mostovi, osmi u nizu, ove su godine ponudili temu „Bol i trpljenje“ o kojoj su na dvodnevnom simpoziju u Rijeci govorili liječnici, teolozi, filozofi, fizičari i pravnici. Ovaj interdisciplinarni znanstveni događaj na Medicinskom fakultetu u Rijeci 16. i 17. studenog okupio je 15 predavača iz Rijeke, Zagreba, Poljske, Njemačke, Austrije, Italije i Malte.

„Bol i trpljenje nezaobilazni su fenomeni života. Unatoč kontinuiranom razvoju društva, znanosti i tehnologije, bol i trpljenje i dalje oblikuju i usmjeravaju život. Neki u njima prepoznaju mogućnost razvoja smisla vlastite egzistencije, dok drugi u njima vide konačni dokaz uzaludnosti i prolaznosti ljudskih stremljenja“, rekao je Saša Horvat, predsjednik organizacijskog odbora i profesor na Fakultetu zdravstvenih studija u Rijeci, uvodeći u temu simpozija. U organizaciji su sudjelovali i riječki Medicinski fakultet, Katolički bogoslovni fakultet u Zagrebu i Sveučilište Nikole Kopernika u Toruniu, Poljska, čiji su dekani i predstavnici također uputili riječi podrške.

Riječki znanstveni mostovi započeli su na Teologiji u Rijeci kao plod suradnje spomenutih fakulteta, a danas šire svoju suradnju i na druga Sveučilišta i sve šire obuhvaćaju teme suvremenog društva i čovjeka. Podsjetio je na to u uvodnom pozdravu i generalni vikar Riječke nadbiskupije Mario Tomljanović, ranije profesor na Teologiji u Rijeci. Čestitajući organizatorima i sudionicima što nastavljaju s ovim projektom i nakon zatvaranja riječke Teologije, zaželio im je da nastave povezivati razne znanstvene discipline i Sveučilišta kako bi različitim



Saša Horvat u svom je predavanju povezoao medicinski i teološki pristup boli. „Bol je fenomen kojega medicina opisuje, liječi i nastoji ukloniti koliko može. To je ujedno nezaobilazna i sveprisutna činjenica života, kojega ljudski duh nastoji proniknuti i smislom ogrnuti besmisao boli. Naizgled udaljeni, naponi medicine i teodiceje ujedinjuju se u susretu s boli i patnjom kao dva najsnažnija odgovora na teško prihvatljivu ljudsku krhkost.“

pristupima rasvijetlili brojna pitanja o čovjeku i njegovom djelovanju.

Predavanja su obradila teme vezane uz bol i trpljenje i to iz različitih znanstvenih i akademskih disciplina, kao što su: bol i trpljenje u medicini i zdravstvenoj skrbi; evolucijska perspektiva boli i trpljenja; pravni aspekti boli i trpljenja; bol i trpljenje kao izvori smisla života – filozofski i teološki pristupi; problem Boga i zla u svijetu, bol i trpljenje kao nadahnuća umjetničkom stvaranju; bol i trpljenje u

kontekstu suvremenih znanstvenotehnoloških dostignuća.

Nenad Malović s HKS-a govorio je o križu kao simbolu antropološke vrijednosti patnje. „Naše vrijeme obilježeno je svojevrstom diktautom zdravlja stvarajući dojam da je zdravlje najviša vrijednost. Takav mentalitet bol i patnju pretvara u veću „opasnost“ za čovjeka nego što to oni stvarno jesu. Na putu borbe protiv boli i patnje osobito su velika očekivanja od napretka medicine i farmaceutske industrije, a ideologija transhumanizma nudi i 'konačno rješenje'.“ Predavač je kao rješenje ponudio put umjerenog pristupa boli i patnji kao mogućnostima za ljudski rast. „Pri tom iz kršćanske perspektive nezaobilazno značenje za razumijevanje patnje ima Kristova smrt na križu.“

Prof. John Anthony Berry, s Teološkog fakulteta na Malti istaknuo je potrebu za novim jezikom koji raspiruje nadu u uskrsnuće, smisao i spasenje, sugerirajući da vjera, kroz razum, može izgraditi svjež leksikon koji upućuje na obećavajuću ljudsku egzistenciju. Simpozijem se željelo posvjedočiti da se i naoko nepremostive prepreke mogu premostiti ondje gdje postoji volja za traženjem istine, pri čemu se ne isključuje niti konstatacija nemogućnosti nalaženja odgovora ili konsenzusa, a što je osobita odlika intelektualne iskrenosti koja ipak ne znači odustajanje nego potiče na još veću ustrajnost u istraživanju.

Simpozij je organiziran u sklopu međunarodnog projekta »The Dynamic Theodicy Model: understanding God, Evil and Evolution«, kojega vode dr. Piotr Roszak i dr. Saša Horvat, a podržava University of Oxford/John Templeton Foundation.

D. D.

Smotra priredbi za đake prvake i Dan učiteljskog fakulteta

Po prvi puta ove se godine, 26. listopada, održala „Smotra priredbi za đake prvake“ na Učiteljskom fakultetu u Rijeci povodom dana Učiteljskog fakulteta. Katolička osnovna škola „Josip Pavlišić“ u Rijeci je imala priliku sudjelovati plesom i pjesmom, s dvadesetak učenika drugih i četvrtih razreda, uz vodstvo i pratnju učiteljica Lare Pecman, Paole Rađa i Ivane Oštarić. Uz OŠ „Vežica“, OŠ „Vladimir Gortan“, OŠ „Pećine“ i DV „More“ predstavili su se na akademskoj razini, plesnom točkom „Mini pom pom“, koju su učenice 4. c razreda izvodile i na Državnom prvenstvu u Umagu te na Svjetskom prvenstvu u Crikvenici. Također, prigodno su se predstavili i pjesmom „Prva ljubav“.

Drugog dana, 27. listopada, nakon 17 godina postojanja visokoškolske ustanove i djelovanja Učiteljskog fakulteta u Rijeci, održana je 17. svečana sjednica na kojoj je zbog spriječenosti ravnateljice Škole, podržala i prisustvovala predsjednica Školskog odbora, učiteljica Ivana Oštarić. Zamjenica gradonačelnika Sandra Krpan poslala je jasnu poruku „Ovdje se rađaju ideje koje oblikuju društvo“. Dijana Mandić, ravnateljica Uprave za visoko obrazovanje Ministarstva znanosti i obrazovanja, poručila je da je izazov biti spreman u današnjem vremenu. Nakon svih važnih projekata, suradnji i izvještaja za proteklu akademsku godinu, lijepih želja i čestitki povodom svečanosti, svečana sjednica je završila. Ostavila je jednu lijepu poruku i misao vodilju, koju je predsjednica Školskog odbora ponijela sa sobom, a to je: „Učitelji su arhitekti znanja i graditelji snova“.



Sv. Mikula stigao u Kraljevicu!

Župa sv. Nikole biskupa u Kraljevici dobila je relikviju svoga zaštitnika.



Hodočasnici iz župe sv. Nikole u Kraljevici i župe Presvetog Srca Isusova u Šibeniku, njih 58, 24. studenog uputili su se u Bari u baziliku gdje se čuvaju relikvije sv. Nikole zaštitnika pomoraca, djece i nekoliko gradova među kojima je i Kraljevica.

Na samom grobu sv. Nikole u Bariju, u kripti bazilike sv. Nikole, pod misom 25. studenog, rektor svetišta, dominikanac o. Giovanni Distanto, predao je relikviju sv. Nikole predstavniku vjernika iz župe, kapetanu Anti Randiću u ruke.

Mjesna biskupija i bazilika sv. Nikole, na traženje vjernika župe sv. Nikole - Kraljevica, te na zajedničku zamolbu i upit Riječkog nadbiskupa Mate Uzinića i kraljevičkog župnika don Petra Filipovića, ranije je javila kako nisu u mogućnosti dijeliti relikvije 1. stupnja tj. tijela (kostiju) sv. Nikole zbog velikog broj upita te da mogu udijeliti jedino tekućinu koja se već stoljećima stvara u grobu sv. Nikole i koju zovu *manom*, a koja je izjednačena s relikvijom 1. stupnja. Taj fenomen je poznat u kršćanstvu i osobito u istočnim crkvama, a zove se *mirotočivost*. Iz kostiju pojedinih svetaca ističe tekućina, a onima koji pristupaju s vjerom u Boga i mole zagovor mirotočivog sveca zna posredovati olakšanja, oslobođenja ili ozdravljanja, ako je Božja volja. Kod relikvija sv. Nikole redovito se prikupi nekoliko decilitara godišnje. Jedan dio te količina se inače pomiješa s blagoslovljenom vodom kao sakramental za hodočasnike. Župi Kraljevica dali su manju količinu čiste – nepomiješane *mane* kao predmet za štovanje sveca zaštitnika.

U Kraljevici se sv. Nikola štuje od sredine petnaestog stoljeća ili čak i ranije, a od 1795. župa Kraljevica postaje i svetište sv. Nikole, odlukom pape Pia VI. Sveti Otac je 29. studenog 1795. proglasio blagdan sv. Nikole proštenjem za župu uz dva dodatna dana (24. rujan, slavlje Gospe od Otkupljenja i 3. svibanj, spomen Našašća Križa Gospodinova). Na te dane svi hodočasnici mogu zadobiti potpuni oprost ako pohode svetište i ako se pomole za širenje vjere. Voljom Božjom tek nakon dva stoljeća postojanja svetišta Kraljevičani su konačno dobili i relikviju sv. Mikule.

Hodočašće su predvodili, u svojstvu delegata Riječkog nadbiskupa, riječki kancelar i crikvenički dekan, Goran Žan Lebović Casalonga, mjesni župnik don Petar Filipović te župnik župljana Presvetog Srca Isusova iz Šibenika, don Tomislav Puljić.

HODOČAŠĆE BRODOVIMA SV. NIKOLI



Jubilarnim 25. hodočašćem brodovima u najstarije svetište sv. Nikole biskupa s ove strane Jadrana, ono u Kraljevici, u nedjelju 3. prosinca započeo je program proslave blagdana zaštitnika pomoraca, ribara i djece u Rijeci i Riječkoj nadbiskupiji.

Brodovi, predvođeni brodom Lučke kapetanije "Vid" unatoč jakoj buri isplovili su u 9 sati iz riječke luke te nakon nešto više od sat vremena plovidbe stigli u Kraljevicu.

Tamo su ih, tradicionalno dočekali mještani, gradonačelnik Dalibor Čandrlić i župnik Petar Filipović te su se u procesiji uputili u svetište sv. Nikole gdje je misu predvodio povjerenik Apostolata mora Mario Gerić. Zbog jakog vjetrova putnički brod „Sfera“, inače stalni sudionik ovog hodočašća, nije mogao ploviti, pa su hodočasnici iz Rijeke popunili kapacitete broda Lučke kapetanije, a dio njih je nažalost morao propustiti hodočašće brodom. Pomorci, mornari, kapetani, ribari i njihove obitelji svejedno su se na prvu nedjelju došašća u lijepom broju okupili u svetištu svojeg zaštitnika, uputili mu svoje molitve i zahvale te nakon mise pobožno krenuli u ophod oko oltara.

Mario Gerić u propovijedi je objasnio poziv prve nedjelje došašća koja poziva na bdijenje, a to znači biti budan, razborit i svjestan stvarnosti i svijeta oko sebe. „Današnje vremenske prilike, ili neprilike, daju nam da na jedan konkretniji način možemo razumjeti Kristov poziv da budemo budni i kakav bi trebao biti kršćanski život. Pokazuju nam kako život donosi različite situacije u kojima moramo biti razboriti“, rekao je Gerić.

Hodočasnicima su se na kraju mise obratili župnik i gradonačelnik, kapetan Darko Glažar te pročelnica županijskog Upravnog odjela za pomorsko dobro, promet i veze Izabela Linčić Mužić sa željama da se nastavi i raste tradicija pomorstva na sjevernom Jadranu i ne zaborave hodočašća sv. Nikoli.

U povratku su brodovi sirenama pozdravili mještane Bakarca i Bakra, mjesta s dugom pomorskom tradicijom te se u 15 sati zaustavili u Lučici Podurinj u Kostreni. Od tuda su autobusom otišli u posjet Kući kostrenskih pomoraca, nedavno otvorenom muzeju pomorske tradicije ovog kraja.

PROCESIJA POMORACA

Uoči proslave blagdana sv. Nikole, zaštitnika pomoraca, ribara, putnika i dobročinitelja djece, u utorak 5. prosinca, u organizaciji Apostolata mora Riječke nadbiskupije, od zgrade Lučke uprave Rijeka do kapucinske crkve Gospe Lurdske, uz zvuke Trsatske limene glazbe, prošla je procesija u kojoj su sudjelovali: pomorci i njihove obitelji, predstavnici Primorsko-goranske županije, Grada Rijeke, Lučke uprave, Lučke kapetanije, Udruge pomorskih kapetana Sjevernog Jadrana – Kraljica mora te profesori i studenti Pomorskog fakulteta u Rijeci. Svečano misno slavlje predvodio je riječki nadbiskup Mate Uzinić u zajedništvu s povjerenikom za pastoral pomoraca i selilaca Riječke nadbiskupije Mariom Gerićem, župnikom Eugenom Pavlekom i drugim svećenicima.



Nadbiskup je u svojoj propovijedi, na primjeru života sv. Nikole i polazeći od svetopisamskih čitanja, izdvojio tri poruke: ostati čvrsto povezani s izdankom iz panja Jišajeva, tj. s Kristom, biti mirotvorci u današnjem vremenu zahvaćenom ratovima, počevši najprije od osobnoga obraćenja te naposljetku, poput djece, biti skromni, ponizni i imati povjerenja u Boga u suočavanju s različitim izazovima na pučini života.

Na kraju propovijedi, potaknut evanđeoskim ulomkom, obratio se na osobit način pomorcima, ali i drugim okupljenim vjernicima i potaknuo ih da po uzoru na sv. Nikolu sve više postaju kao djeca kako bi s povjerenjem mogli dalje kročiti i ploviti zemaljskim morima te stići u zajedništvo svetih na nebesima.